

statutów poszczególnych Zrzeszeń co do cenzusu wykształcenia, warunkującego przyjęcie na członka, oraz historyczny rozwój niektórych Zrzeszeń, który na nich wycisnął szczególne znamię, stanowią pewną trudność, która po dłuższym okresie współżycia w obecnym Związku da się niewątpliwie przezwyciężyć.

W czasie obchodu 60-letniego jubileuszu Związku czesko-słowackich inżynierów w Pradze, w czerwcu r. 1925, powstała myśl stworzenia Federacji Związków słowiańskich Zrzeszeń technicznych. Związek polskich Zrzeszeń technicznych zaprosił do Warszawy przedstawicieli Związków Zrzeszeń technicznych Czechosłowacji, Jugosławii i Bułgarii, oraz rosyjskich inżynierów przebywających na emigracji, na Zjazd organizacyjny inżynierów słowiańskich, który się odbył w dniach 11 i 12 maja 1926 r. Na tym Zjeździe przyjęto statut Federacji Inżynierów Słowiańskich, t. zw. „Fis’a” i powołano tę organizację do życia. Przewodniczącym wybrano prezesa Związku czesko-słowackich inżynierów, a zastępcami przewodniczącego prezesów polskiego, jugosłowiańskiego

i bułgarskiego Związku Zrzeszeń technicznych. Główną Federacji objął na rok 1926/27 Związek czesko-słowackich inżynierów. Celem Federacji jest zapoczątkowanie solidarności słowiańskiej w dziedzinie techniki na terenie międzynarodowym, zaznajomienie się z rozwojem techniki i literaturą techniczną w poszczególnych krajach słowiańskich, popieranie postępu nauk technicznych, uzgodnienie przepisów normalizacyjnych, wspólne słownictwo techniczne i t. d. — Zbliżenie między światem technicznym czterech słowiańskich państw i skoordynowanie ich pracy, oraz wspólne wystąpienia na terenie międzynarodowym, przyniosą niewątpliwie poważne korzyści postępowi nauk i rozwojowi przemysłu i stanowią dla Polski, która w Federacji inżynierów słowiańskich odegra ważną rolę, sposobność do wykazania wysokiego poziomu naszych szkół technicznych, rozwoju naszej literatury technicznej i szybkiego postępu naszej kultury technicznej. Polskie Towarzystwo Politechniczne weszło za pośrednictwem „Fis’a” w kontakt z całym światem technicznym słowiańskim.

Inż. Stanisław Rybicki.

PETYCJE I MEMORJAŁY.

Ola uzupełnienia rozdziałów, traktujących o działalności Towarzystwa, podajemy poniżej w porządku chronologicznym petycje i memorjały wysyłane do władz i instytucji społecznych. Choć tylko w suchym zestawieniu, dają one same, bez słów, obraz dążeń konsekwentnych, czy to jak w państwie austriackim do obrony interesów gospodarczych kraju, rozwoju polskiej wiedzy technicznej i obrony prestige'u inżyniera — czy też podając drogi, jakimi powinna iść racjonalna odbudowa wojną zniszczonego kraju — czy wreszcie służąc zbiorową myślą kompetentnych jednostek dziełu budowy Państwa Polskiego, a w szczególności organizacji władz administracyjnych i urzędów technicznych. Jakkolwiek nie wszystkie osiągnęły zamierzony skutek, niemniej jednak stanowią one charakterystyczny przyczynek w tej księdze, poświęconej wspomnieniu i przeglądowi prac Towarzystwa.

Rok 1902.

Memorjał do Koła Polskiego w Wiedniu w sprawie upaństwowienia c. k. uprzywilejowanej kolei północnej ces. Ferdynanda.

Petycja do Koła Polskiego w Wiedniu o stosowne użycie sił krajowych przy projektowaniu dróg wodnych.

Memorjał do Stałej Delegacji IV. Zjazdu austr. inżynierów i architektów w sprawie ochrony tytułu inżyniera.

Rok 1903.

Memorjał do Koła Polskiego w Wiedniu w sprawie projektu ustawy o kontyngencie cukrowym.

Petycja do władz krajowych i państwowych, aby Towarzystwo było powoływane do udziału w ankietach i komisjach dla spraw technicznych i przemysłowych.

Memorjał do Ministerstwa oświaty i do Koła Polskiego w sprawie ochrony tytułu inżyniera.

Memorjał do Koła Polskiego o upaństwowienie już w r. 1904 Kolei Północnej.

Petycja do posła Merunowicza w sprawie ustanowienia dla Galicji osobnej Dyrekcji budowli wodnych.

Petycja do posła Dra Głabińskiego w sprawie obsady opróżnionych przy Lwowskiej Dyrekcji poczt i telegrafów posad technicznych.

Rok 1904.

Memorjał do Sejmu w sprawie zaradzenia brakowi gmachów publicznych dla szkolnictwa, sądów i administracji wogóle, przez stawianie budynków na te cele siłami krajowych techników i kapitału krajowego.

Memorjał do Wydziału Krajowego w sprawie eksploatacji sił wodnych Galicji i użycia krajowego funduszu przemysłowego.

Petycja do Wydziału Krajowego w sprawie rozpisania konkursu na plany dla Zakładu obłąkanych w zachodniej Galicji.

Rok 1905.

Petycja do posłów Głabińskiego, Roszkowskiego i Świerżewskiego o przyspieszenie i poparcie w parlamencie sprawy unormowania praw używania tytułu inżyniera.

Memorjał do wszystkich Galicyjskich Izob Handlowo-przemysłowych w sprawie rozszerzenia tytułu inżyniera na absolwentów szkół przemysłowych.

Petycja do Koła Polskiego o poparcie w Izbie posłów pierwotnego przedłożenia rządowego w sprawie unormowania praw inżyniera z r. 1902.

Deputacja do Prezydium Wydziału Krajowego w sprawie odbudowy Wawelu.

Memorjał do Sejmu w sprawie asanacji i zaopatrzenia we wodę miast i miasteczek galicyjskich.

Memorjał do Namiestnictwa w sprawie kwalifikacji jakie powinni posiadać kierownicy rafinerij.

Opinia dla Namiestnictwa w sprawie zmiany ustawy z r. 1893 dla przemysłu budowlanego.

Rok 1906.

Memorjał do Prezydenta Ministrów i do Ministra Skarbu z powodu nadania pracownikowi posady kierownika głównego Urzędu probierczego w Wiedniu.

Projekt ustawy budowniczej miasta Lwowa.

Rok 1908.

Memorjał do Ministerstwa w sprawie nadzoru kotłów parowych.

Rok 1909.

Memorjał do Ministerstwa Kolei, z powodu niedostatecznego uwzględniania techników przy mianowaniu członków państwowej Rady kolejowej.

Protest do Ministerstwa Kolei z powodu mianowania prawnika Dr. Kolisko Dyrektorem kolei państwowych w Wiedniu.

Memorjał do Główna Profesorów Szkoły Politechnicznej o potrzebie utworzenia Wydziału Górniczego na Politechnice Lwowskiej.

Memorjał do Główna Profesorów w sprawie zreformowania Wydziału Budownictwa lądowego, oraz za utworzeniem Wydziału architektury w Akademii sztuk pięknych w Krakowie.

Rok 1910.

Petycja do władz krajowych w sprawie powoływania obcych znawców i wykonawców do zadań i robót technicznych w kraju.

Memorjał do Wydziału Krajowego i Sejmu w sprawie zmiany komasacyjnych ustaw krajowych, w kierunku zapewnienia decydującego wpływu na przeprowadzenie operacji agrarnych organom technicznemu, na których pracy przeprowadzenie komasacji głównie polega.

Memorjał do Stałej Delegacji Zjazdów austr. inżynierów i architektów w sprawie poruczenia tek ministerjalnych dla kolejnictwa i robót publicznych technikom.

Memorjał do Prezydium miasta w sprawie zamierzonej zmiany ustawy wodociągowej.

Rok 1911.

Memorjał ponowny do Sejmu i Wydziału Krajowego w sprawie noweli do ustawy komasacyjnej i zapewnienia technikom w komisji agrarnej należnego im wpływu i stanowiska.

Memorjał w sprawie techników i absolwentów wyższych szkół przemysłowych w państw. służbie kolejowej.

Wnioski na VI Zjazd austr. inżynierów i architektów w Wiedniu, zmierzające do powołania niezależnych a wybitnych inżynierów kolejowych do państwowej Rady kolejowej i do lepszego wyposażenia Szkół politechnicznych w państwie wogóle, a w szczególności Lwowskiej Szkoły Politechnicznej.

Rok 1912.

Memorjał o noweli do ustawy o budowie dróg wodnych w Austrii z 11 czerwca 1901.

Memorjał do Izby Handlowej we Lwowie i Krakowie, by w biurach tych Izby referaty spraw przemysłowych były oddane technikom i prośba, by obie te Izby komunikowały Towarzystwu zapytania, jakie otrzymują od konsulatów zagranicznych, a głównie państw połudn. wsch. Europy o zapotrzebowaniu techników.

Rok 1913.

Memorjał do Ministerstwa Robót Publicznych, wspólnie z Towarzystwem Technicznym w Krakowie, w sprawie przeobrażenia służby budownictwa państwowego, w kierunku zapewnienia krajowym władzom technicznym pożądanego samodzielności.

Memorjał do Sejmu, domagający się, by do Krajowej Rady konserwatorskiej, która ma się zajmować ochroną zabytków i przyrody, powołano kilku techników z głosem decydującym.

Rok 1914.

Wnioski w sprawie reformy przepisów egzaminacyjnych dla Politechnik austriackich.

Wnioski w sprawie podniesienia administracji technicznej w kraju.

Memorjał w sprawie utworzenia dla Galicji osobnej Dyrekcji Robót technicznych.

Rok 1915.

I Memorjał do wszystkich czynników miarodajnych w sprawie odbudowy miast.

II Memorjał w sprawie organizacji krajowego Urzędu odbudowy.

Memorjał do Wydziału krajowego w sprawie naprawy wałów rzecznych i w sprawie podjęcia robót około zabudowania potoków górskich.

Memorjał do Kola Polskiego w sprawie powołania techników do komisji szacunkowych dla szkód wojennych.

Rok 1916.

Delegacja do Namiestnika w sprawie składu Rady przybocznej dla Centrali odbudowy.

Rok 1917.

I Memorjał do Centrali krajowej dla gospodarczej odbudowy Galicji w sprawie organizacji Centrali, oraz przeprowadzenia robót.

II Memorjał do Centrali kraj., zalecający poszczególne zarządzenia administracyjnej i finansowej natury.

Memorjał do Kola Polskiego spowodowany agitaacją wszczętą przez techników nieposiadających studiów wyższych, motywujący stanowisko techników o akademickim wykształceniu.

Memorjał do Ministerstwa Kolei, żądający choćby częściowego usunięcia najdotkliwszych braków i niedogodności w ruchu kolejowym.

Skarga i przedstawienie do wiedeńskiego Rządu, z powodu zakazu przez władze okupacyjne niemieckie prowadzenia korespondencji z Warszawą w języku polskim.

Memorjał na Zjazd przemysłowy w Krakowie, zwołany przez tamtejszy Komitet Obywatelski dla spraw odbudowy Kraju, zawierający 16 wniosków, dotyczących linii wytycznych dla odbudowy i rozwoju przemysłu po zawarciu pokoju.

Rok 1918.

Projekt ustawy o wynagrodzeniu szkód wojennych, przedłożony austr. Radzie Państwa, oraz zasady rejestracji szkód wojennych.

Wydawnictwo „Zarys organizacji władz technicznych w Państwie Polskim“, przedłożony zainteresowanym czynnikom. Na wydawnictwo to, o charakterze memorjału, złożyły się następujące referaty: Inż. Mieczysław Rybczyński: 1. Administracja techniczna w Polsce. 2. Ogólne zasady ustroju Ministerstwa spraw technicznych. 3. Zarys Organizacji Ministerstwa spraw technicznych. Prof. Artur Kühnel: 4. Organizacja Administracji technicznej miejskiej. Prof. Dionizy Krzyżkowski: 5. Szkoły przemysłowe. Inż. Kazimierz Gąsiorowski: 6. Zarys Organizacji

władz przemysłowych. Prezes Stanisław Rybicki: 7. Zarząd Organizacji Ministerstwa Komunikacji. Prof. Dr. Kasper Weigel: 8. Zasady przeprowadzenia pomiaru kraju, z szcze-gólnem uwzględnieniem pomiaru Polski.

Memorjał do Dowództwa Armji austr. w sprawie stosunków panujących na kolejach galicyjskich, stanowią-cych największą przeszkodę dla odbudowy kraju i oddzia-ływujących zgubnie na gospodarcze położenie kraju.

Pismo do Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Tym-czasowego Komitetu Rządzącego, z przedstawieniem o ko-nieczności najrychlejszego podjęcia prac przygotowawczych do obrachunku z państwami b. Austrii.

Rok 1919.

Rezolucja na ankietę w sprawie odbudowy kraju, zwołaną przez Ministerstwo Robót Publicznych, zawiera-jąca zasadnicze normy dla uregulowania sprawy wynag-rodzenia szkód wojennych.

Wnioski dla Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie ustaw odnoszących się do wojennych szkód i świadczeń.

Rejestracja szkód wyrządzonych we Lwowie przez walki uliczne i ostrzeliwanie miasta przez Ukraińców, zorganizowana przez Towarzystwo na żądanie Dowództwa Armji „Wschód“.

Memorjały przedłożone Rządowi Polskiemu: 1. Organizacja Ministerstwa Kolei żelaznych — Prezes Stan. Rybicki. 2. Utworzenie Państw. Instytutu geodezyj-nego — Prof. Dr. Kasper Weigel. 3. Utworzenie sekcji dla gospodarki miejskiej w Ministerstwie Robót Publicznych, przez wydzielenie odnośnych agend z innych Ministerstw — Prof. Artur Kühnel. 4. Utworzenie Katedry dla badania środków spożywczych na Uniwersytetach — Prof. Niem-czycki. 5. Uzyskanie kolonji zamorskich dla Polski — Je-rzy hr. Wodzicki. 6. Sprawa stosunków awansowych — Dr. Franciszek Bandrowski. 7. Utworzenie Dyrekcji Robót Publicznych w Małopolsce — Prof. Dr. Otto Nadolski. 8. Sprawa awansu zasłużonych inżynierów kolei państw-owych — Inż. Henryk Wieniewski. 9. Organizacja władz przemysłowych w Polsce — Inż. Kazimierz Gąsiorowski i Dr. Stanisław Bieńkowski. 10. Sprawa wyzyskania gazu ziemnego w powiecie Krośnieńskim — Inż. Roman Ja-nuszkiewicz. 11. Sprawa przepisów kotłowych — Prof. Dr. Tadeusz Fiedler.

Memorjały, przedłożone Dowództwu Armji: 1. Uży-wanie tytułu inżyniera w armji i 2. organizacja techni-cznych władz wojskowych.

Program budowy nowych linii kolejowych w Ma-łopolsce, przedłożony Ministerstwu Kolei żelaznych.

Projekty dla stałej Delegacji Polskich Towarzystw Technicznych w Warszawie: 1. Prof. Roman Dzieślewski: Ustawa o ochronie nazwy zawodowej „Inżynier“. 2. Inż. Kazimierz Gąsiorowski: Ustawa o instytucji cywilnych inżynierów i geometrów. 3. Prof. Klaudjusz Filasiewicz: Utworzenie Instytutu naukowego dla uprzemysłowienia kraju. 4. Prof. Dr. Maksymiljan Thullie i Prof. Dr. Ma-kSYMILJAN Huber: Projekt przepisów żelbetowych.

Sprawozdanie o projekcie nowej ustawy budowl-anej, opracowane na prośbę Prezydium miasta Lwowa.

Memorjał w sprawie organizacji żeglugi, zaleca-jący oddzielną administrację żeglugi, od administracji ko-lei żelaznych.

Rok 1920.

Memorjał do Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie organizacji Urzędów technicznych I i II Instan-cji w Małopolsce, w kierunku wyodrębnienia tej gałęzi służby publicznej od władz politycznych, a zatem utwo-rzenia samodzielnych urzędów budowniczych I instancji.

Wnioski dla Min. Rob. Publ., dotyczące projektu nowej ustawy drogowej dla Rzeczypospolitej Polskiej.

Interwencja w Min. Spraw. Wojsk., mająca na celu przyznanie inżynierom wojskowym rangi oficerskiej.

Memorjał omawiający postulaty technicznej i finan-sowej natury, których spełnienie ułatwiłoby budowę tanich mieszkań i częściowe złagodzenie nędzy mieszkaniowej.

Wnioski dla Min. Robót Publ., dotyczące projektu utworzenia instytutu geodezyjnego.

Referat na temat zasad ustawy budowlanej dla miast Polski, przedłożony Min. Rob. Publ.

Opinia o „Organizacji szkół zawodowych“, na ża-danie Wydziału krajowego.

Rok 1921.

Memorjały do Min. Robót Publicznych o organi-zacji władz technicznych, przeciw podporządkowaniu Okrę-gowych Dyrekcji Robót Publicznych wojewodom i in-strukcji służbowej, wydanej dla tych Dyrekcji, przeciw pomnożeniu liczby urzędów technicznych.

Memorjał z powodu zamiaru zniesienia Min. Rob. Publ., rozesłany posłom i członkom gabinetu.

Dwa memorjały w sprawie poprawy bytu urzędni-ków państwowych wogóle, a technicznych w szczególności.

Program racjonalnego przeprowadzenia demobili-zacji rzeczowej, przyjęty przez władze centralne i poru-czony do wykonania Komitetom demobilizacyjnym (De-matom).

Opinia dotycząca reformy ustawy o 8-godzinnym dniu pracy.

Opinie dotyczące projektu ustawy wodnej, dla Min. Robót Publ.

Orzeczenie na żądanie Min. Robót Publ. w spra-wie uprawnienia absolwentów średnich szkół mierniczych.

Opinia o projekcie ustawy górniczej na żądanie Min. Przemysłu i Handlu.

Rezolucja w sprawie przyspieszenia budowy ko-lei Lwów—Lublin i postulaty w sprawie sanacji stosun-ków kolejowych.

Rok 1922.

Opinia dla Sejmowej Komisji Robót Publicznych o rządowym projekcie ustawy w przedmiocie ochrony ty-tulu inżyniera.

Wnioski dla Stałej Delegacji Polskich Zrzeszeń technicznych w sprawie organizacji państwowych władz i urzędów technicznych I i II instancji.

Memorjał spowodowany zamiarem zwinienia Mini-sterstwa Robót Publicznych, względnie złączenia tegoż z Ministerstwem Kolei żelaznych, tudzież Ministerstwem Pocht i Telegrafów w jedno Ministerstwo, które ma otrzy-mać nazwę Ministerstwa Komunikacji.

Memorjał do władz centralnych, przedstawiający rolę jaką Polska powinna odegrać w dziale komunikacji, jako pośrednik między Zachodem a Rosją.

Memorjał do Ministerstw: Spraw wojskowych, Kolei żel., Przemysłu i Handlu, oraz Skarbu, wykazujący potrzebę utworzenia Państwowego Urzędu węglowego.

Memorjał do Ministerstwa Zdrowia publicznego w sprawie stworzenia Inspektoratu mieszkań, ze względu na higienę mieszkań, w połączeniu z oszczędnością ciepła.

Memorjał do Ministerstwa Pocht i Telegrafów w sprawie szerszego uwzględnienia słabych prądów elek-trycznych i sygnalizacji przy kształceniu elektrotechników na Politechnikach.

Program rozbudowy sieci kolejowej we Wschodniej Małopolsce, dla Państwowej Rady kolejowej.

Orzeczenie na żądanie władz o ustawach: 1. Zdrojo-wej, 2. Przemysłowej, 3. o Państwowej Radzie Budowlanej.

Rok 1923.

Memorjał przeciw zniesieniu Min. Robót Publ., wniesiony na ręce Prezesa Rady Ministrów, Min. Skarbu i Min. Robót Publ.

Memorjał przeciw zamierzonemu przez Tymczasowy Wydział Samorządowy utworzeniu kraj. Biura drogowego i melioracyjnego.

Wnioski dla I Zjazdu Polskich Techników zrzeszonych w Warszawie, a dotyczące: 1. Zupełnego wyodrębnienia władz, względnie urzędów technicznych, od władz administracyjnych, 2. Organizacji administracji dla państwowych robót publicznych, w trzech instancjach, 3. Rozdziału agend technicznych między Urzędy państwowe i samorządowe, przy zatrzymaniu jednolitego korpusu inżynierów państwowych dla obydwu grup urzędów.

Opinia dotycząca ustalenia ogólnych i szczegółowych warunków dostaw i robót budowlanych dla władz Państwowych, za inicjatywą Stowarzyszenia kupców polskich.

Memorjał do Ministerstwa Spraw zagr. i do Pana Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ., w sprawie rewindykacji od Republiki Sowieckiej funduszy Kasy Naukowej im. Miąnowskiego.

Rok 1924.

Projekt organizacji Izby Inżynierskiej, opracowany dla Stałej Delegacji polskich Zrzeszeń technicznych.

Memorjał w sprawie zastoju ruchu budowlanego.

Memorjał do Pana Ministra Skarbu w sprawie składu osobowego Państwowej Rady gospodarczej i Państwowej Rady oszczędnościowej.

Wnioski na Zjazd Delegatów w sprawie programu średnich szkół technicznych.

Memorjał do Pana Ministra Koleji, z powodu nierównomiernego traktowania urzędników kolejowych z akademickim wykształceniem, na korzyść prawników, a z ujmą dla inżynierów.

Memorjał w sprawie projektowanego przez Rząd zwinienia Min. Robót Publicznych, a względnie i Min. Koleji i stworzenia t. zw. Ministerstwa Komunikacji.

Memorjał w sprawie organizacji administracji technicznej Rzeczypospolitej Polskiej.

Memorjał do Min. Robót Publicznych w sprawie rządowego projektu ustawy o mierniczych przysięgłych.

Rok 1925.

Memorjał do Senatu Politechniki i do Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. w sprawie utworzenia katedry lotnictwa na Politechnice Lwowskiej.

Memorjał do Min. Robót Publicznych w sprawie ustawy o uprawnieniach inżynierów i Izbach inżynierskich.

Opinia dotycząca projektu nowej ustawy przemysłowej dla Zjazdu Delegatów w Lublinie.

Wniosek przedłożony Władzom centralnym o zaliczenie przemysłu budowlanego do przemysłów sezonowych w przepisach o 8 godzinnym dniu pracy.

Memorjał w sprawie nieekonomicznego prowadzenia robót rządowych, z powodu wyznaczenia miesięcznych rat na zasilenie kredytów potrzebnych na budowlę.

Memorjał do Ministerstwa Skarbu, skierowany przeciw zamierzonemu utworzeniu Komisarjatu przy Min. Skarbu.

Pismo do Min. Skarbu w sprawie zmonopolizowania robót asanacyjnych w miastach polskich (Lublin, Częstochowa, Łódź) przez konsorcjum amerykańskie.

Memorjał do Ministerstwa Robót publicznych w sprawie samodzielności i ustroju Urzędów technicznych II i I Instancji.

Memorjał do Min. Robót Publicznych przeciw zamierzonemu ponownemu utworzeniu Okręgowych Dyrekcji Robót Publicznych w Tarnopolu i Stanisławowie.

Referat dla Min. Rob. Publ. o budżecie Min. Robót Publ. i użyciu prelimitowanych w budżecie Min. Pracy i Opieki społecznej zasiłków dla bezrobotnych na inwestycje dla rozbudowy technicznej Państwa, jak również dla zatrudnienia bezrobotnych.

Memorjał do Ministerstwa Robót Publicznych, o sprzecznej z ustawą o ochronie tytułu inżyniera użyciu tego tytułu do oznaczenia stanowisk służbowych w państwowej służbie technicznej Min. Robót Publ.

Rok 1926.

Memorjał do Rady Zrzeszeń Gospodarczych o sposobach złagodzenia bezrobocia.

Memorjał przedłożony Prezydium Rady Ministrów, Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Dyrekcji Szkoły przemysłowej w sprawie reorganizacji Państwowej Szkoły przemysłowej, względnie zwinienia jednego z jej oddziałów.

Opinia w sprawie projektu o dostawach i robotach rządowych dla Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Opinia dotycząca projektu państwowej ustawy budowlanej, opracowanego przez Ministerstwo Robót Publicznych, wraz z własnymi wnioskami.

Wnioski odnoszące się do projektu rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie uregulowania ruchu automobilowego.

Memorjał przedłożony Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w sprawie nadania tytułów inżynierów państwowych, wbrew postanowieniom ustawy o ochronie tytułu „inżyniera“.

STATUTY I REGULAMINY.

Wstępując w drugi okres dwudziestopięcioletni, Towarzystwo rządzi się początkowo na podstawie statutu uchwalonego jeszcze w roku 1896, którego niektóre postanowienia uległy nieznacznym zmianom, zatwierdzonym w latach 1899, 1900 i 1903.

Statut ten obowiązuje do roku 1914, w którym ówczesne namiestnictwo reskryptem Nr. 755, z 16 marca 1914, zatwierdziło nowe zmiany w statutach Towarzystwa. Najistotniejszą zmianę wprowadzono w nazwie Towarzystwa, która brzmiała „Towarzystwo politechniczne we Lwowie“,

a którą zmieniono na „Polskie Towarzystwo politechniczne we Lwowie“. Powyższej zmiany nazwy dokonano wskutek ówczesnych prądów politycznych, które spowodowały, że Towarzystwo stojące zresztą zdala od polityki, uważało jednak za wskazane zastrzec wyraźnie swój polski charakter i nadać zastrzeżeniu temu podstawę prawną przez odpowiednią zmianę statutu.

W konsekwencji tej zmiany wprowadzono do § 27 statutu postanowienie, którego dotąd nie było, że językiem administracji i obrad (językiem urzęd-

dowym) jest język polski i że oficjalny organ Towarzystwa może być wydawany jedynie tylko w tym języku.

Poza temi zmianami dokonano także zmian odnośnie do wyborów prezesa i zastępców. — Dotychczasowy statut przewidywał mianowicie, że Wydział główny składa się z prezesa, dwóch zastępców i 16 członków wydziału. Gdy jednak członków wydziału wybierano na lat dwa, tak, że co roku ustępowała połowa członków, to prezes i jego zastępcy wybierani byli na rok jeden tylko i ustępowali wszyscy corocznie, jakkolwiek z prawem ponownego wyboru. — W nowym statucie zmieniono to postanowienie w ten sposób, że odtąd i prezes i jego zastępcy wybierani być mają również na okres dwuletni, z tem, że ustępują na przemian prezes, lub obaj jego zastępcy. Uzyskano w ten sposób większą ciągłość w kierowaniu Towarzystwem i umożliwiono prezesowi zakreszenie sobie i przeprowadzenie szerszego programu.

Ograniczono również prawo uzupełnienia się Wydziału w przypadkach opróżnienia się mandatów. Dotąd, w razie opróżnienia miejsca członka wydziału, wydział mógł uzupełniać się dowolnie, ograniczony był jedynie postanowieniem, że przy powoływaniu nowych członków wydziału miał dać pierwszeństwo tym, którzy przy ostatnich wyborach otrzymali największą ilość głosów, jakkolwiek nie zostali wybrani. Nowy statut znosi wprawdzie prawo pierwszeństwa dla kandydatów przepadłych przy wyborach, ogranicza jednak prawo uzupełniania się wydziału tylko do liczby 4 członków, a nadto kooptowanie nowego członka przez wydział ważne jest tylko do najbliższego Walnego Zgromadzenia, na którym winno nastąpić zatwierdzenie kooptacji.

Z biegiem lat okazało się, że zachodzi znowu potrzeba zmiany niektórych postanowień statutowych, toteż Wydział Towarzystwa poddał statut ponownej rewizji i przedstawił go do zmiany Walnemu Zgromadzeniu w roku 1925, poczem lwowski Urząd wojewódzki zatwierdził zmieniony statut reskryptem z dnia 29 kwietnia 1925 Nr. 7104/I/3 i reskryptem z dnia 4 marca 1926 Nr. B. P. 1589/26. Z ważniejszych zmian wprowadzonych do nowego statutu zaznaczyć należy, że regulaminy Oddziałów Towarzystwa podlegają odtąd zatwierdzeniu Wydziału głównego, wobec czego dopuszcza się, że Oddziały Towarzystwa mogą mieć regulaminy różne, których postanowienia muszą wprawdzie pozostać w ramach statutu, mogą jednak uwzględniać pewne warunki miejscowe. W nowym statucie przyznano wydziałom miejscowym prawo do przedstawiania kandydatów do przyjęcia na członków zwyczajnych, podczas gdy dotąd przysługi-

wało im to prawo tylko odnośnie do kandydatów na członków nadzwyczajnych.

Ważną zmianę wprowadzono odnośnie do opłat na rzecz Towarzystwa. Zamiast, jak dotąd, ustalać w statucie wysokość wpisowego i wkładek miesięcznych, których zmiana powoduje zaraz zmianę statutu, zastrzeżono Walnemu Zgromadzeniu prawo oznaczania tych opłat na okres dowolny. Uproszczono sprawę przedstawiania wniosków członków na Walne Zgromadzenie. Termin zgłoszenia wniosków tych do Wydziału skrócono z 4 (względnie 3 tygodni na Walne Zgromadzenie Oddziału) na 2 (względnie jeden tydzień). Uproszczono także zwoływanie Walnych Zgromadzeń wtórnych na przypadek braku quorum na pierwszym Zgromadzeniu. Według nowych postanowień w tym względzie można, zwołując Walne Zgromadzenie, zaznaczyć od razu w ogłoszeniu, że na przypadek braku quorum, odbędzie się w określonym czasie późniejszym (najmniej w jedną godzinę później) Walne Zgromadzenie. Wyjątek stanowi jedynie sprawa rozwiązania Towarzystwa, względnie Oddziału, w których to przypadkach między jednym a drugim Zgromadzeniem musi upłynąć termin 14- względnie 8-dniowy.

Wprowadzono nowe postanowienie, mające na celu wyrażenie uznania za pracę dla Towarzystwa tym członkom, którzy przez 30 lat bez przerwy do Towarzystwa należą. — Statut nie postanawia jednak w jakiej formie ma to uznanie nastąpić, lecz pozostawia to decyzji Wydziału. Regulamin dla Wydziału nie ulega odtąd zatwierdzeniu Walnego Zgromadzenia, lecz uchwała go sobie Wydział sam, przez co Wydział może łatwiej wprowadzić do regulaminu zmiany, nakazane przez rozwój spraw, co może się tylko przyczynić do większej sprawności urzędowania.

Zmienione warunki nakazały także zmianę postanowień odnośnie do majątku Towarzystwa, na wypadek zawieszenia go przez władze w warunkach takich, że niemogłoby się odbyć Walne Zgromadzenie dla rozporządzenia majątkiem. W tym przypadku przechodzi majątek Towarzystwa już z mocy samego prawa na własność Polskiej Akademii Nauk technicznych w Warszawie.

Ponadto wprowadzono w nowym statucie cały szereg zmian mniej ważnych i zmian stylistycznych. Poza statutową podstawą prawną istnienia i działalności Towarzystwa, istnieje cały szereg regulaminów, jak: regulamin Walnych Zgromadzeń, Wydziału głównego, Sądu honorowego, Sądu polubownego, dla spraw natury technicznej, regulamin zawiadywania specjalnymi funduszami, które to regulaminy określają szczegółowo sposób załatwiania wszelkich spraw i czynności.

Kazimierz Zipser.

FUNDUSZE TOWARZYSTWA.

1. FUNDUSZ OBROTOWY.

Fundusz obrotowy, z którego pokrywa się wszelkie wydatki Towarzystwa, tworzy się z wkładek miesięcznych członków, odsetek funduszu żelaznego i dochodów nadzwyczajnych.

W porównaniu do obrotu kasowego w roku 1901, wyrażającego się cyfrą 22.343 kor., obrót w roku 1902 wzrasta znacznie, do cyfry 35.007 kor. Wzrost ten jednak jest tylko przejściowy, wskutek przeprowadzenia przez księgi kasowe rachunku jubileuszowego. Już więc w roku następnym, 1903, spada obrót kasowy do kwoty 23.268 kor. Zresztą, pominąwszy lata 1905, 1906 i 1907, w których nadzwyczajny wzrost obrotów kasowych, dochodzących do 170.000 kor., tłumaczy się budową własnego domu, fundusz obrotowy wzrasta stale z roku na rok, bez wszelkich gwałtownych skoków, aż do wybuchu wojny w roku 1914. W pierwszym okresie wojny, a więc w latach 1914, 1915 i 1916, obroty kasowe zmniejszają się znacznie, spadają w roku 1914 do kwoty zaledwie 14.000 kor., w porównaniu do 42.700 kor., osiągniętych przed wojną w roku 1913.

Ten nagły spadek funduszu obrotowego tłumaczy się faktem, że wskutek wypadków wojennych, jakie rozgrywały się na terenie działania Towarzystwa, znaczna część członków nie mogła uiszczać należnych Towarzystwu wkładek.

Rok 1917 wykazuje już zupełną poprawę w tym względzie, obrót kasowy wzrasta do cyfry 46.500 kor. i odtąd fundusz obrotowy stale wzrasta, osiągając w roku 1926 cyfrę 48.607 złotych. Obroty kasowe wykazują nadwyżki przychodu nad rozchodem, a ten stan korzystny można było utrzymać nawet podczas okresu inflacji walutowej, tylko dzięki temu, że Walne Zgromadzenie w roku 1919 upoważniło Wydział do podwyższania w miarę potrzeby wkładek miesięcznych, niezależnie od norm przewidzianych w statucie. Z upoważnienia tego korzystał Wydział Towarzystwa bardzo oględnie, obracając się tylko w granicach istotnych potrzeb.

Dopiero ostatnie dwa lata, rok 1925 i 1926, wykazują niedobory i tak rok 1925 zamknięto niedoborem w kwocie 3.720 zł., rok 1926 wykazuje niedobór 488 zł. Niedobory te tłumaczą się zaległościami w płaceniu wkładek, które to zaległości z końcem roku 1926 wynosiły 7.800 zł. Wobec tych znacznych zaległości, ten mały niedobór roku ubiegłego nie może nasuwać żadnych obaw i w miarę ściągania zaległych wkładek z łatwością odzyska się równowagę w zawiadywaniu funduszami Towarzystwa.

2. FUNDUSZ ŻELAZNY.

Fundusz żelazny Towarzystwa, na który składa się wpisowe nowowstępujących członków,

wynosił w roku 1901 kwotę 5.903 kor. i wzrastał stale, osiągając z końcem roku 1904 cyfrę 6.803 kor.

Gdy przystąpiono w roku 1905 do budowy własnego domu, Walne Zgromadzenie upoważniło Wydział Towarzystwa do użycia funduszu żelaznego na budowę tegoż domu. W wykonaniu tej uchwały, przekazano fundusz ten, który w roku 1905 wzrósł do wysokości 7.764 kor., do funduszu budowy domu.

Także w latach następnych wpływy na fundusz żelazny przekazywano stale na rachunek budowy domu, aż wreszcie w funduszu tym pozostała zaledwie kwota 20 kor., ulokowana jako udział w Spółce przyborów szkolnych, która to kwota w roku 1912, wskutek likwidacji wymienionej spółki, została odpisana i tem samem fundusz żelazny przestał faktycznie istnieć, gdyż wpisowe nowowstępujących członków, jakie wpływa rok rocznie na fundusz żelazny, przelewa się odtąd stale do funduszu obrotowego.

3. FUNDUSZ KONKURSOWY

IM. PROF. ROMANA BR. GOSTKOWSKIEGO.

Fundusz ten, utworzony w roku 1884, zasilany odsetkami i darami na ten cel wpływającymi, wzrasta stale i już z końcem roku 1903 osiąga kwotę 2047·24 kor. Wobec tego, zgodnie z aktem fundacyjnym, — który postanawia, że z chwilą gdy fundusz osiągnie kwotę 2.000 kor., mają odsetki z tego funduszu służyć do nagradzania rozpraw na ogłoszone tematy z dziedziny nauk technicznych, — rozpisano pierwszy konkurs w roku 1905.

W roku 1914 wzrasta fundusz ten do wysokości 14.571·91 kor., w porównaniu do stanu 3073·12 kor. z roku 1913, a to dzięki zapisowi uczynionemu przez ś. p. baronową Gostkowską i dochodzi w roku 1919 do kwoty 19.291·78 kor.

Niestety, fundusz ten ulokowany przeważnie w listach zastawnych Towarzystwa kredytowego ziemskiego ulega dewaluacji, tak, że w roku 1924 wartość jego wynosi zaledwie 191·06 zł.

Cheąc jednak fundusz ten utrzymać, tak ze względu na pamięć zasług ś. p. prof. Gostkowskiego, jak też ze względu na cel funduszu, popierania naukowego piśmiennictwa technicznego, Walne Zgromadzenie Towarzystwa uchwaliło w roku 1925 na wniosek Wydziału, zasilać ten fundusz kwotą 4% od wkładek miesięcznych członków tak długo, aż wzrośnie do kwoty 4.000 zł.

Już więc w roku 1925 fundusz ten wzrasta do wysokości 1018 zł., a z końcem roku 1926, po odtrąceniu wypłaconej w tym roku nagrody 400 zł., wynosił 819·26 zł. Dzięki więc wspomnianej uchwale, fundusz ten mimo dewaluacji został utrzymany i w ciągu 3 do 5 lat osiągnie naznaczoną mu uchwałą Walnego Zgromadzenia wysokość.

4. FUNDUSZ BUDOWY DOMU.

Fundusz ten, zasilony składkami członków, osiąga w roku 1905 cyfrę 28.108·09 kor., wobec czego postanowiono przystąpić do budowy własnego domu. Walne Zgromadzenie przeznacza na ten cel także fundusz żelazny. Zakupiono plac o powierzchni 92 sążni kw. (331 m²) za kwotę 31.096 kor. — Pewna ilość kolegów spieszy Towarzystwu z pomocą, ofiarując pożyczkę bezprocentową, przez wpłacenie udziałów tej pożyczki po 200 zł. Brakujące kwoty na budowę osiągnięto z pożyczek wekslowych i hipotecznych i w roku 1907 Towarzystwo posiada już dom własny, którego wartość w bilansie za rok 1908 oszacowano na 170.000 kor.

Dom ten był obciążony pożyczką:

hipoteczną banku kraj. w wysokości .	85.000 kor.
hipoteczną bezproc. gminy m. Lwowa.	20.000 „
pożyczkę bezprocentową członk. Tow.	22.800 „
Razem .	127.880 kor.

Pożyczki hipoteczne spłacono w całości do końca 1921 roku, a pożyczkę członków częściowo spłacono przez losowanie udziałów, resztę odpisano wskutek darowizny członków wierzycieli w roku 1923, tak, że od tego czasu posiada Towarzystwo własny dom, wolny od wszelkich ciężarów; wartość jego, z uwzględnieniem zużycia i obecnych cen nieruchomości, przyjęto w bilansie za rok 1926 na 50.000 zł.

Kazimierz Zipser.

ODCZYTY.

Dzisiejsze udoskonalone metody druku i wydawnictwa książek i czasopism, oraz sposoby dostarczania ich czytelnikowi, przez wysoko rozwiniętą technikę poczty, kolei i innych środków transportowych, a dalej ostatni epokowy wynalazek z dziedziny elektrotechniki, radio, wypowiedziały „żywemu słowu“ bezwzględna walkę i to nierówną, w której ta ostatnia strona, mając przed sobą tak silnego i technicznie uzbrojonego przeciwnika, zdaje się, że bezwzględnie będzie musiała ulec. — Już dzisiaj mamy w Ameryce szkoły (uniwersytety) liczące tysiące uczniów, którzy macierzy swej i swych nauczycieli nigdy nie znali, ani też nie widzieli; mimo to studjują i otrzymują dyplomy dobrze odbytych nauk, porozumiewając się ze swą szkołą tylko pisemnie. — Obserwacja jednak procesów rozwoju nauk, jakoteż historia, od lat najdawniejszych, wykazują olbrzymią potęgę „żywego słowa“; niejednokrotnie jeden mówca zadecydował o wojnie, o zwycięstwie, o zniszczeniu państw i narodów. Możemy zawsze być pewni, że dobry mówca będzie miał liczne grono słuchających. Zresztą nie wszystko da się zarówno dobrze przedstawić, tak w piśmie, jak w słowie, oba przeto sposoby podawania drugim wiedzy i nauki mogą obok siebie zarówno istnieć i z pewnością zawsze będą istnieć, uzupełniając się wzajemnie. Bardzo ważnym momentem na korzyść odczytów, jest możliwość bezpośredniego porozumienia się wykładającego ze słuchającymi, przy czem w dyskusji można w prosty sposób wzajemne różnice myśli usunąć, co przy podawaniu „martwych liter“ tak łatwo i w tak krótkim czasie, jest zgoła niemożliwe.

Główną ideą i myślą przewodnią Polskiego Towarzystwa politechnicznego, od chwili jego powstania, było szerzenie wiedzy technicznej wśród członków Towarzystwa, a zwłaszcza pobudzenie

i zainteresowanie szerszego ogółu inżynierów Polaków do twórczej pracy w dziedzinie nauk i wiadomości technicznych i praktyki inżynierskiej, aby technikę polską postawić na wysokim poziomie i w ten sposób wyzwolić kraj nasz z ekonomicznej zależności. Drogą do tego celu obraną przez Polskie Towarzystwo Politechniczne są przedewszystkiem tygodniowe zebrania odczytowe, w czasie których członkowie Towarzystwa mogą korzystać z udzielanych im wiadomości z dziedziny najnowszych prądów i wynalazków w technice. Wykłady przeto i odczyty środowowe, obok Czasopisma technicznego, były zawsze i są największą chlubą Towarzystwa politechnicznego, a zarazem są objawem jego wielkiej żywotności i znaczenia dla rozwoju techniki polskiej. Dlatego też Polskie Towarzystwo politechniczne w ciągu swego istnienia starało się przedewszystkiem, aby odczyty odbywały się stale i regularnie, co było trudne i kosztowne, zwłaszcza przed zbudowaniem własnego budynku.

Organizacją i ułożeniem programu wykładów zajmuje się w myśl statutu komisja odczytowa, zawiązana wewnątrz Wydziału Towarzystwa. Część wykładów zgłaszają sami prelegenci, ponadto Komisja odczytowa zaprasza, porozumiewając się bezpośrednio lub pisemnie, niektórych prelegentów do wygłoszenia odczytów. Ma to miejsce, zwłaszcza gdy chodzi o prelegentów nienależących do Towarzystwa, albo o zamiejscowych. Prelegenci zgłaszają swe wykłady bezinteresownie, gdyż Towarzystwo nie posiada na ten cel specjalnych funduszy. Stanowi to pewną trudność w pozyskaniu prelegentów zamiejscowych, których przyjazd do Lwowa połączony jest z kosztami podróży i utrzymania się przez ten czas we Lwowie.

Poza wydziałem Towarzystwa (komisją odczytową) organizacją odczytów zajmowały się

także koła naukowe związane w łonie Towarzystwa. Czas trwania kół był zwykle bardzo krótki, wobec czego i ich działalność była tylko sporadyczna. Wyniki czynności kół naukowych są widoczne z tab. 1, z której wynika, że w czasie działalności ich, ilość wykładów w Towarzystwie była znacznie wzmożona. Czynnymi były sekcja elektrotechniczna (najwięcej), potem mechaniczna, a wreszcie sekcja inżynierów.

Po wykładach odbywają się z reguły dyskusje na temat odczytu. Nieraz bardzo ożywione dyskusje znacznie przedłużały posiedzenie; mimoto zebrani przysłuchiwali się im z wielkiem zainteresowaniem.

Początkowo, w pierwszych latach obecnego dwudziestopięciolecia, wykłady odbywały się w sali lokalu Polskiego Towarzystwa Politechnicznego przy ul. Chorażczyzna l. 14, w ówczesnym „Domu

TABELA I.

Rok	O D D Z I A Ł L W Ó W													O D D Z I A Ł Y										
	M i e s i a c												S e k c j e			Razem	Stanisławów	Przemysł	Tarnów	Kolomyja	Sambor	Borysław	Drohobycz	
													mecha- niczna	elektro- techni- czna										
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII												
1902	2	3	3	2	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	16	8	3	—	1	—	—	—	—	
1903	3	2	4	4	2	—	—	—	1	4	4	—	—	—	24	9	3	—	3	—	—	3	12	
1904	3	3	4	1	—	—	—	—	2	4	3	—	—	—	20	5	—	—	3	—	—	—	—	
1905	2	3	5	2	—	2	—	—	—	4	3	—	—	—	21	5	3	—	—	—	—	—	—	
1906	4	2	4	1	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	18	18	8	—	—	—	—	—	—	
1907	3	4	3	4	3	—	—	—	3	3	3	—	—	—	26	11	—	—	—	—	—	—	—	
1908	3	3	3	3	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	18	1	10	—	—	—	—	—	—	
1909	3	3	4	4	1	—	—	—	—	4	4	—	—	—	23	11	—	—	—	—	—	—	—	
1910	2	2	2	4	2	—	—	—	—	4	4	—	—	—	20	14	4	—	—	—	—	—	—	
1911	4	4	3	3	1	—	—	—	—	4	1	—	—	—	20	10	3	—	—	—	—	—	—	
1912	4	4	2	4	5	—	—	—	—	3	3	3	4	—	29	14	3	—	—	—	—	—	—	
1913	4	4	3	5	4	1	—	—	—	4	2	—	5	—	35	13	—	—	—	—	—	—	—	
1914	6	6	4	4	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	30	10	—	—	—	—	—	—	—	
1915	—	—	—	—	—	—	2	2	—	2	2	5	—	—	13	—	—	13	—	—	—	—	—	
1916	3	3	4	4	5	2	3	1	—	2	3	4	—	—	34	2	—	—	—	—	—	—	—	
1917	5	4	2	3	3	4	—	—	2	5	4	3	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	
1918	5	4	3	4	5	4	—	—	—	5	—	4	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—	—	
1919	4	4	2	3	4	4	4	—	1	5	4	4	—	—	39	—	7	—	—	—	—	—	—	
1920	5	6	5	5	6	3	1	—	—	4	4	7	—	5	51	—	—	—	—	—	—	—	—	
1921	4	3	3	4	4	4	—	—	—	4	4	4	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	
1922	3	4	8	2	6	3	—	—	—	—	4	3	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	
1923	4	4	3	3	5	2	—	—	—	3	4	3	—	—	31	1	—	—	—	—	—	—	—	
1924	4	4	4	5	4	—	—	—	—	5	4	2	—	—	32	5	—	6	—	—	—	—	—	
1925	4	4	3	4	6	3	—	—	—	4	3	3	—	—	34	6	—	—	—	3	—	—	—	
1926	3	3	4	3	3	3	—	—	—	3	4	3	—	—	29	1	—	7	—	2	—	—	—	
Suma	87	86	85	81	77	39	10	3	3	54	82	79	9	8	702	144	44	26	7	5	3	2	—	

Utartym od szeregu lat zwyczajem, posiedzenia odczytowe odbywają się w każdą środę, początek posiedzenia o godz. 6^h 30^m popołudniu. Były usiłowania, aby, zwłaszcza w porze zimowej, wykłady rozpoczynać punktualnie o godz. 6-tej, a nawet w r. 1925 zapadła uchwała wydziału, co do rozpoczynania wcześniejszych wykładów. Było to koniecznem, ze względu na brak czasu na dyskusję, po wykładzie późno się rozpoczynającym. W praktyce jednak przesunięcie początku odczytów się nie utrzymało, gdyż słuchający z przyzwyczajenia, czy też braku czasu, gromadzili się zawsze dopiero po 6-tej. — W niektórych okresach czasu, gdy zgłoszono większą ilość odczytów, tak że zebrania śródkowe nie wystarczały, odbywały się odczyty najczęściej jeszcze w piątki lub w poniedziałki. Okresy te zgadzają się przeważnie z działalnością kół naukowych, które zajmowały się gorliwie organizowaniem odczytów i pozyskaniem prelegentów (np. lata 1920 i 1922).

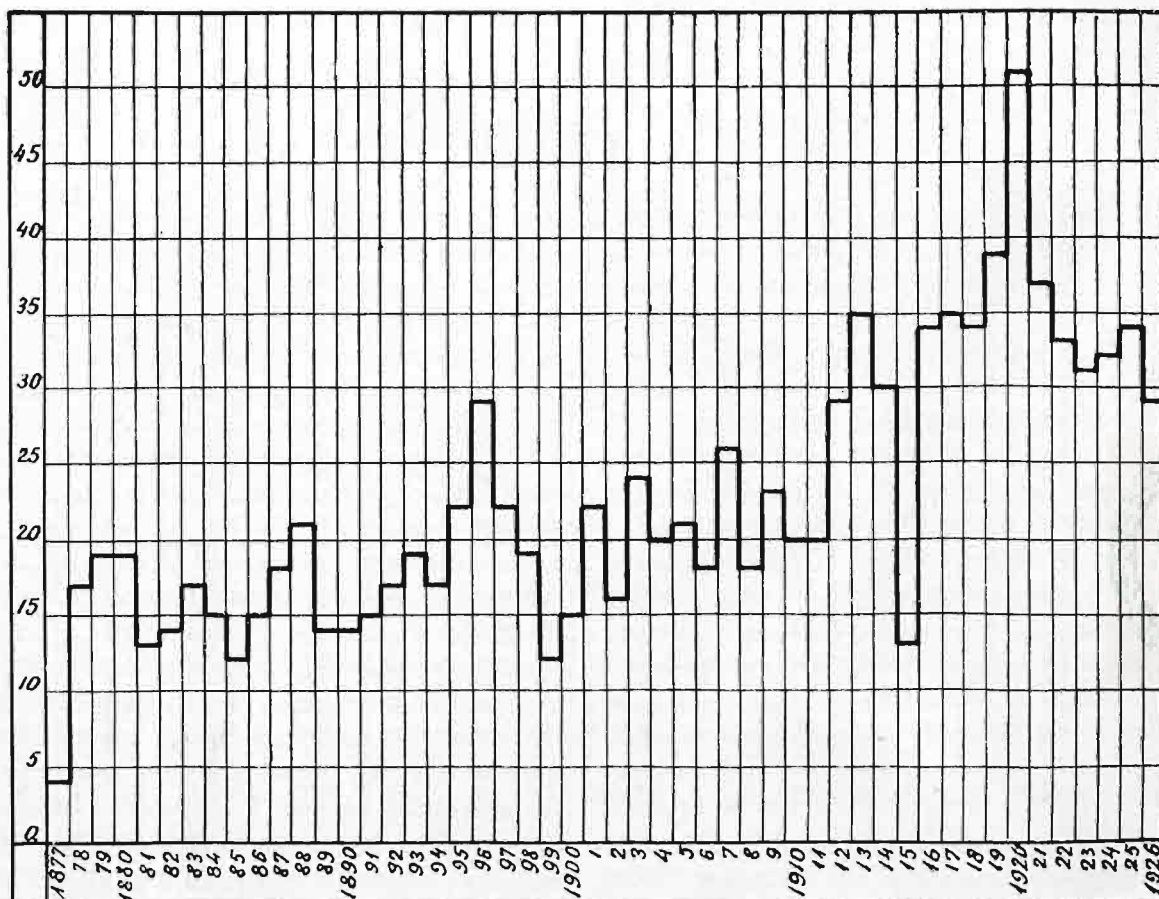
Od r. 1905—1907, to jest do czasu budowy własnego budynku, wykłady odbywały się w sali II-giej szkoły realnej przy ul. Kamiennej. Od r. 1907 posiedzenia odczytowe odbywają się w salach własnych. Duża sala, właściwa odczytowa, pomieścić może około 120 osób siedzących i do 60 stojących. Ponadto jest druga sala, t. zw. sala posiedzeń, w której się mieści około 50 osób siedzących i 15 stojących. W tej sali odbywały się również odczyty, zwłaszcza w miesiącach zimowych, kiedy z powodu wielkich mrozów ogrzanie dużej sali była trudne, a frekwencja niewielka. — Prócz tego odbywały się także niektóre wykłady w salach Politechniki, gdy chodziło o demonstracje i doświadczenia, które można było wykonać tylko w salach zaopatrzonych w odpowiednie urządzenia, np. z dziedziny fizyki i elektrotechniki.

Sala główna odczytowa zaopatrzona jest w odpowiednie oświetlenie, dostosowane do wymo-

gów tak prelegenta, jakoteż słuchających, a więc tablicę, ekran i skioptikon. Pierwszy aparat, zakupiony jeszcze przed wojną, o lampie łukowej, był tylko możliwy dla projekcji klisz. Dopiero w r. 1923, dzięki ofiarności kol. Kozłowskiego, wieloletniego sekretarza Towarzystwa i administratora Czasopisma Technicznego, zakupiono nowy aparat projekcyjny, o lampie żarowej 200 świecowej, którym można wyświetlać prócz klisz także dowolne rysunki i obrazy.

Frekwencja obecnych na wykładach wynosiła przeciętnie 30—90 osób. Niektóre odczyty odzna-

czono zawsze z końcem maja lub w czerwcu. Letnie miesiące, a mianowicie lipiec, sierpień i wrzesień, nienadają się na wykłady, z powodu wyjazdu większej ilości członków i prelegentów z miasta. Czasy wojenne wprowadziły w tym rozkładzie pewien zamęt (tab. 1). W końcu r. 1914 i początku 1915 odczytów nie było. Był to czas inwazji rosyjskiej, gdy większość członków Towarzystwa wyjechała dobrowolnie lub z obowiązku. Działalność Towarzystwa ograniczono do minimum, tembardziej, że pozostali członkowie musieli się starać o byt, zarabiając na chleb codzienny ciężką

czały się bardzo liczną frekwencją bo ponad 100—150 osób. Ilość obecnych była bardzo rzadko mniejsza niż 30.

Obowiązującym językiem wykładowym jest zasadniczo język polski. Zdarzały się jednak i wyjątki, np. w r. 1925 odbył się w języku niemieckim odczyt Dra inż. Grafa, przedstawiciela fabryki budowy turbin wodnych „I. M. Voith“. Bardzo licznie zgromadzona publiczność dała dowód żywego zainteresowania się tą gałęzią wiedzy, a mimo trudności językowych dyskusję prowadzono po wykładzie dość długo.

Wstęp na wykłady był zawsze bezpłatny, tak dla członków, jakoteż dla gości przez nich wprowadzonych. Wykłady rozpoczynano zwykle w miesiącu październiku, albo z początkiem listopada, a koń-

praca, niejednokrotnie niemającą nic wspólnego z dotychczasowym zawodem inżynierskim. — Dalej widzimy także lukę w listopadzie 1918 r., kiedy wszyscy, zarówno młodzi, jak starzy, chwycili za broń. Z końcowych cyfr, zesumowanych według miesięcy, widać, że przeciętnie na jeden miesiąc przypada 3—4 wykłady.

Na rysunku obok załączonym widzimy graficznie przedstawiony rozwój ilości posiedzeń odczytowych w ciągu całego okresu pięćdziesięcioletniego, t. j. od chwili założenia Polskiego Towarzystwa politechnicznego. Ogólna ilość dni odczytowych drugiego dwudziestopięcioletnia wynosi 702, przewyższa ona ilość odczytów z pierwszego dwudziestopięcioletnia o 235, a więc wzrost ilości wykładów wynosi 50%. W początkowym okresie dru-

giego dwudziestopięciolecia, do r. 1907, zauważyć można stosunkowo mniejszą ilość odczytów; na te pięć lat wypada przeciętnie po 20 odczytów, podczas gdy średnia roczna ilość z całego okresu wynosi 27. Tłumaczyć to można brakiem własnego lokalu, jak już wyżej nadmieniono.

Największa ilość odczytów przypada na bezpośredni okres lat powojennych. Rok 1920 jest punktem kulminacyjnym w ilości odczytów. Był to czas gorączkowej pracy nad tworzeniem i organizowaniem Państwa Polskiego. — Ruch ten przypadł także w udziale Polskiemu Towarzystwu politechnicznemu, które zajmowało się bardzo gorliwie najżywotniejszymi sprawami państwowymi, dając niezbity dowód swego zainteresowania się we wielkiej ilości odczytów tej treści. Jako główne omawiane tu sprawy należy wymienić: organizację władz technicznych, kwestje walutowe, kwestje organizacji pracy i przemysłu.

Rok 1926 wykazuje już normalną ilość odczytów, równą mniej więcej ilości z ostatnich lat przedwojennych.

Na tab. 2 mamy zestawienie ilościowe prelegentów i wykładów przez nich odbytych, poszczególnie i zbiorowo. Prelegentów w ciągu obecnego dwudziestopięciolecia było 265, wygłosili oni 688 odczytów. Cyfra ta pozornie niezgodna z poprzednią ilością dni odczytowych, podanych w tab. 1, pochodzi stąd, że był szereg posiedzeń dyskusyjnych bez wymienionego nazwiska prelegenta zagajającego posiedzenie. Ilość ta sięga cyfry 20. Ponadto były posiedzenia poświęcone dwu tematów, omawianym przez dwu prelegentów. Takich posiedzeń odbyło się przez cały okres kilka. Średnio przypada na jednego prelegenta 2,58 odczytów.

Najwięcej odczytów było wygłoszonych przez profesorów Politechniki, potem przez inżynierów instytucyj rządowych i prywatnych. Tych ostatnich, głównie oddanych walce o byt, widzimy najmniej w spisach prelegentów. Przeważną ilość prelegentów stanowią miejscowi, t. j. zamieszkali we Lwowie. Pozyskanie zamiejscowych prelegentów napotyka na znaczne trudności, z powodu kosztów przyjazdu, na pokrycie których Towarzystwo nie posiada funduszy.

Odczyty ogłasza zawsze sekretarjat Towarzystwa w kilku najważniejszych dziennikach lwowskich. Ponadto na niektóre odczyty, zwłaszcza o ile chodzi o prelegentów zamiejscowych, specjalnie w celu wygłoszenia wykładu do Lwowa przyjeżdżających, Towarzystwo rozsyła osobne zaproszenia do rozmaitych instytucyj we Lwowie, rządowych i prywatnych, a także do niektórych członków.

Jak widać z tabl. 2., najwięcej, bo 150 prelegentów miało po jednym odczycie. Na resztę, t. j. 115 prelegentów przypada 598 odczytów.

TABELA II.

Oddział	Prelegentów	Odczytów po...	Ilość odczytów	Ilość odczytów w procent.	U w a g i
L w ó w	1	39	39	5,7%	Hauswald
	1	22	22	3,2 „	Rybicki
	1	18	18	2,6 „	Huber
	1	17	17	2,5 „	Sokolnicki
	2	13	26	3,8 „	Skibiński
	1	12	12	1,7 „	Thullie
	2	10	20	2,9 „	Matakiewicz
					Nadolski
					Drexler
					Biegeleisen
					Bieńkowski
	5	9	45	6,5 „	Bryła
					Jaskólski
					Pomianowski
	2	8	16	2,3 „	Łopuszański
Stanisławów					Fiedler
	3	7	21	3,0 „	Geisler
					Krauze
					Tomicki
	3	6	18	2,6 „	Bartoszewicz
					Blauth
					Rothert
	10	5	50	7,3 „	
	23	4	92	13,4 „	
	22	3	66	9,6 „	
	38	2	76	11,0 „	
	150	1	150	21,8 „	
	265		688		
Przemysły	1	10	10	7,7%	Szpor
	1	8	8	6,2 „	Adelman
	2	6	12	9,2 „	Lewicki
					Gryziecki
	3	5	15	11,5 „	Sochacki
					Łysy
					Wasserstrom
	4	4	16	12,3 „	
	7	3	21	16,2 „	
	8	2	16	12,3 „	
Tarnów	32	1	32	24,6 „	
	58		130		
Przemysły	1	7	7	15,9%	Kozieł
	1	4	4	9,1 „	Rożański
	8	2	16	36,3 „	
	17	1	17	38,5 „	
	27		44		
Tarnów	1	6	6	21,4%	Wowkonowicz
	5	2	10	35,6 „	
	12	1	12	42,9 „	
	18		28		

Rozkład ilościowy odczytów na poszczególnych prelegentów przedstawia się bardzo rozmaicie. Największą, rekordową ilość odczytów w tym okresie osiągnął prof. Edwin Hauswald, który wygłosił w ciągu bieżącego 25-lecia 39 odczytów. Jako prelegentów należy wymienić obecnego prezesa Towarzystwa inż. Stanisława Rybickiego z 22 odczytami, Dalej prof. Dr. Maksymiljana Hubera ze swoimi 18-tu cennymi prelekcjami z dziedziny mechaniki i wytrzymałości materiałów, prof. G. Sokolnicki z 17-tu wykładami z dziedziny elektrotechniki, prof. Karol Skibiński z dziedziny kolejnictwa i prof. Dr. Maksymiljan Thullie z dziedziny statyki, bu-

downictwa żelazno-betonowego i teorii budowy mostów z 13 odczytami. Następnie prof. Dr. Maksymilian Matakiewicz z 12 prelekcjami w dziale budownictwa wodnego, a w szczególności jako gorliwy rzecznik i obrońca dróg wodnych. Prof. Dr. Otto Nadolski szczególnie w dziale zdrojownictwa polskiego i prof. Ignacy Drexler, głównie w sprawach budowy miast, po 10 odczytów. Wymienieni powyżej prelegenci w liczbie 9 mieli 154 odczytów, czyli 22,4%, a zatem niewiele mniej niż jedną czwartą wszystkich odczytów. Dalsi prelegenci w liczbie 13, wymienieni na tabl. 2, mieli po 9, 8, 7 i 6 odczytów, razem 100 odczytów, a więc 14,4%. Razem więc 22 prelegentów, o największej ilości odczytów, miało 254 odczytów, t. j. 36,8%, a więc nieco więcej niż $\frac{1}{3}$ część ogółu odczytów.

Tu należy ponadto wymienić i tych prelegentów z drugiego dwudziestopięcioletnia, którzy wykładali także w pierwszym okresie. W zamieszczonym poniżej spisie prelegentów liczba w nawiasie, obok nazwiska, oznacza, jaką ilość wykładów miał dany prelegent w pierwszym okresie. Na pierwszym miejscu figuruje jeden z założycieli i głównych filarów Towarzystwa, prof. br. Gostkowski, z ilością odczytów 41 (40+1), prof. Hanswald 40 (1+39), prof. Thullie 31 (18+13), prof. Huber 22 (4+18), prof. Skibiński 22 (9+13), inż. H. Machalski 17 (15+2), prof. J. N. Franke 15 (11+4), prof. J. Jägermann 15 (14+1), prof. Dr. B. Pawlewski 14 (12+2), prof. T. Fiedler 11 (3+8), inż. J. Tuleja 11 (9+2). Pozatem wielu innych, których ilość odczytów sumaryczna nie przekracza 10. Do niniejszego artykułu dołącza się spis alfabetyczny wszystkich prelegentów drugiego dwudziestopięcioletnia z ich odczytami, chronologicznie zestawionymi ¹⁾.

O czem na posiedzeniach odczytowych mówiono i dyskutowano?

Przeglądając spisy prelekcji w obu okresach, nasuwają się pewne charakterystyczne myśli. Przedewszystkiem wpada w oko stosunkowo znaczna ilość odczytów na temat swoich własnych wynalazków, względnie pomysłów. Zauważyć to można szczególnie w pierwszym okresie dwudziestopięcioletnim, a nie brak też podobnych wykładów w początkach drugiego okresu. Są one niejako wyrazem pędu do wynalazczości i obrazem olbrzymiego rozwoju techniki w drugiej połowie ubiegłego stulecia. W naszym społeczeństwie z byłego zabornu austriackiego objawia się ten ruch rozwojowy głównie w dziedzinie przemysłu naftowego, jest on zarazem objawem dążenia do wyzwolenia się

z ekonomicznej zależności od obcych, a stworzenia własnego przemysłu, opartego na polskich kapitałach i pracownikach. Ten pęd wynalazczy powoli zanika i w drugiej połowie obecnego dwudziestopięcioletnia nie widzimy go już zupełnie.

Dalszym tematem odczytów, wyróżniającym się z pomiędzy innych, to wiadomości dotyczące początków rozwoju dwu najnowszych gałęzi techniki, lotnictwa i radjotechniki, w najrozmaitszych odmianach. Już na parę lat przed wojną pragnienie urzeczywistnienia idei Ikara stało się marzeniem niektórych jednostek, a ludzkość prawie że była elektryzowana każdą wiadomością o zdobyczach techniki lotniczej. Ostatnia wojna i obecne czasy, wykazały bezsprzecznie ważność lotnictwa. Podobnie w czasach najnowszych bardzo żywo zainteresowała się ludzkość wynalazkami z dziedziny radjotechniki i jej zastosowaniem do telegrafji i telefonji. Są to wynalazki epokowe, od których, podobnie jak od wynalazku maszyny parowej, można datować nową erę w rozwoju techniki.

Trzecią kwestją, przez prelegentów w ostatnich kilku latach bardzo szeroko na odczytach omawianą, są sprawy gospodarcze, naprawa stosunków w dziedzinie produkcji i pracy, sanacja waluty i t. p. Odczyty tej treści wzbudziły bardzo silne zainteresowanie w szerokich warstwach społeczeństwa, dowodem czego zapełnione sale odczytowe i po każdym wykładzie bardzo długie dyskusje, przewlekające się nieraz do późnej nocy. Na wykładach tych słyszeliśmy wielką ilość projektów sanacji stosunków gospodarczych, nieraz bardzo sprzecznych ze sobą w sposobie osiągnięcia celu.

Przechodząc do właściwego podziału prelekcji według treści, muszę najpierw przeprosić Szanownych czytelników za pewne niedokładności w podziale, którego tutaj ściśle matematycznie przeprowadzić nie można. Są bowiem odczyty, które można zaliczyć zarówno do jednej, jak i do innej grupy, a nawet do kilku. Ogromny materiał statystyczny, a mała ilość czasu, niedozwołyły na gruntowne przestudjowanie i klasyfikację odczytów.

Całość podzielono na dwa główne działy: techniczny i ogólny. Pierwszy stanowi 434 odczytów, t. j. 62%; drugi 267 odczytów, t. j. 38%. Techniczny dział podzielono na dwie grupy: teoretyczną i praktyczną. Pierwszą stanowi 88 odczytów, t. j. 12,6%, drugą 346, czyli 49,4%. Ilość więc wykładów teoretycznych jest stosunkowo szczupła, tak, że nawet najbardziej zapalony przeciwnik teorii nie może zarzucić, że się w Towarzystwie wyklada za dużo teorii. Grupa odczytów praktycznych dzieli się na dwie części; pierwsza dotyczy Inżynierji budowy z 160 odczytami t. j. 22,9%, druga to odczyty o treści z zakresu budowy maszyn, elektrotechniki i związanej z niemi tech-

¹⁾ Pierwsza cyfra w nawiasie oznacza ilość odczytów w pierwszym okresie dwudziestopięcioletnim, druga, ilość odczytów w drugim okresie, liczba przed nawiasem oznacza całkowitą ilość odczytów.

nicznej organizacji przemysłu z 186 odczytami, t. j. 26,5%.

Drugi dział odczytów, o treści ogólnej, dzieli się na grupę odczytów o treści gospodarczej, społecznej i politycznej, z ilością odczytów 148, t. j. 21,1% i na resztę, traktujących o szkolnictwie, zjazdach, odczytach i i., z 119 odczytami, t. j. 17%.

i nowego porządku społecznego na gruzach dawnych monarchji. Nie więc dziwnego, że wśród członków Towarzystwa na zebraniach odczytowych istnieje bardzo silne podniecenie i zainteresowanie się temi sprawami. Dowodem tego bardzo liczna frekwencja, nie tylko osób należących do Towarzystwa, ale także z różnych instytucji gospodarczych we

TABELA III.

Rok	Mechanika, wytrzymałość mat., statyka	Matematyka, fizyka, chemia nauki przyr.	Architektura	Budownictwo lądowe, budowa miast	Budowa kolej i dróg i mostów	Budownictwo wodne, asanacja miast	Miernictwo	Budowa maszyn	Elektrotechnika	Technika cieplna	Przenysł	Gospodarka społeczna	Ustawa i organizacja władz	Ekonomia społeczna i organizacja pracy	Sprawozdania z wycieczek i zjazdów	Szkolnictwo	Różne
1902	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	1	1	—	3	4	—
1903	1	2	—	—	2	5	—	2	—	3	3	3	—	—	2	1	—
1904	2	4	—	—	—	2	—	1	—	—	3	3	2	—	1	—	1
1905	1	1	—	—	—	3	—	1	7	—	—	1	—	1	—	1	—
1906	—	—	—	—	—	2	—	3	1	1	2	2	3	1	2	—	—
1907	3	—	—	—	3	7	—	3	1	—	1	1	1	—	6	—	—
1908	2	1	—	—	1	3	—	3	1	1	2	—	—	1	1	1	1
1909	3	1	1	2	—	1	1	4	1	1	2	—	—	1	—	4	4
1910	1	—	—	—	—	1	—	3	3	—	2	2	1	—	3	—	4
1911	4	—	2	—	3	2	—	2	1	—	1	1	—	—	1	1	2
1912	4	—	1	2	—	4	2	4	3	—	—	2	2	2	1	—	2
1913	2	—	2	5	1	4	—	9	4	—	1	1	1	—	3	—	2
1914	1	2	—	1	2	9	1	2	3	1	4	—	—	—	1	2	1
1915	1	1	—	2	1	2	—	1	—	—	1	2	1	1	—	—	—
1916	3	3	1	2	1	1	—	3	1	—	4	10	3	1	—	—	1
1917	4	2	2	—	2	6	—	4	—	1	2	2	5	—	2	1	2
1918	—	4	1	—	4	3	1	7	2	—	—	2	4	—	3	—	3
1919	4	1	—	3	2	2	—	1	—	—	2	2	12	1	1	2	6
1920	4	2	1	3	4	1	—	6	5	—	4	6	5	3	—	—	7
1921	3	2	—	3	1	1	—	2	5	2	2	5	1	4	1	4	1
1922	2	2	5	3	2	1	—	2	3	—	1	2	3	2	2	2	1
1923	2	—	1	1	—	2	—	4	3	2	—	2	3	6	—	—	5
1924	—	4	2	—	—	4	1	2	2	—	—	—	2	5	4	—	6
1925	2	2	1	—	1	2	—	3	2	1	3	—	5	5	4	—	3
1926	5	—	—	1	1	1	—	3	—	1	3	3	2	3	4	1	1
	54	34	20	30	31	69	10	75	52	16	43	52	57	39	45	22	53

Największą ilość wykładów poświęcono przemysłowi naftowemu. Przyczynia się do tego bliskość zagłębia naftowego, oraz umieszczenie różnych instytucji i central przemysłu naftowego we Lwowie. Ponadto dość szeroko omawiano przemysły ściśle związane z gospodarką miejską, np. gazownictwo. Natomiast mało mówiono o przemyśle drzewnym, a przecież z powodu wielkiej ilości lasów dla nas bardzo aktualnym. Również bardzo mało odbyło się wykładów z dziedziny przemysłu przetwórczego płodów rolniczych, np. cukrownictwa, gorzelnictwa, browarnictwa, przemysłu mleczarskiego i t. p., a mających dla kraju, przeważnie rolniczego, pierwszorzędne znaczenie. Przemysły hutniczy, metalurgiczny, elektrotechniczny, szklarski i t. d. również mało omawiane, ze zrozumiałych zresztą powodów, jesteśmy bowiem od tych gałęzi przemysłu dość oddaleni.

Dział odczytów gospodarczych, społecznych i politycznych, zyskał znacznie na ilości od czasów wojny. Jest to czas zupełnego przewrotu gospodarstwa społecznego i zupełnej anarchji w dziedzinie ekonomji pracy i wytwórczości, a równocześnie jest to okres tworzenia się nowych państw

we Lwowie. Wykłady te charakteryzowały bardzo długie, gorączkowe i zawzięte dyskusje, podczas których zabierający głos chcieli uleczyć niedomagania społeczeństwa polskiego, swemi rozmaitymi, mniej lub więcej racjonalnymi, pomysłami, nieraz skrajnie przeciwnymi.

Jednem z głównych zagadnień, omawianych na odczytach, to naprawa skarbu Państwa Polskiego i sanacja waluty, drugiem, to wzmożenie i potaniecie wytwórczości przez należyłą organizację administracji i pracy, sprawa czasu pracy i wynagrodzeń, oraz z tem związane badania psycho-techniczne przy wielkich wytwórniach przemysłowych, wreszcie kwestja bezrobocia, strejków i t. p. Głównymi prelegentami tej dziedziny są prof. Hanswald, Geisler, Dr. Bińkowski, inż. Jaskólski i szereg innych osobistości z przemysłu i instytucji finansowych.

Dalej bardzo ożywioną walkę zapatrywań sprawił projekt zniesienia Ministerstwa Robót Publicznych, który Polskie Towarzystwo politechniczne usilnie zwalczało. Wyrazem tego było parę posiedzeń odczytowych poświęconych tej sprawie.

Sprawozdania z wycieczek i kongresów dotyczyły przeważnie treści technicznej, bardzo różno-

rodnej, ponadto niektóre z nich dotyczyły także wiadomości ogólnych z zakresu organizacji naukowej i innych spostrzeżeń z życia społeczeństw. Niektóre z nich były fachowymi wykładami z zakresu nauk ścisłych, np. mechaniki, inne natomiast ogólne i popularne.

Nakoniec należy jeszcze nadmienić o treści odczytów zamieszczonych w ostatniej rubryce „różne“, t. j. tych, których nie można było do żadnej z grup zaliczyć. Tu mieszczą się odczyty o treści dotyczącej wojny i spraw z nią ściśle związanych. Niewielka była ilość tych odczytów, nie osiągnęła nawet liczby 10. Do tej grupy zaliczono także odczyty o treści dotyczącej rozwoju rolnictwa, z powodu bardzo skromnej ilości odczytów tej treści. Było zaledwie parę wykładów o maszynach rolniczych i o zastosowaniu techniki w rolnictwie, oraz o melioracjach rolnych. Dowodzi to zbyt słabego zainteresowania się naszych inżynierów tą tak ważną gałęzią gospodarstwa, stanowiącą zajęcie ponad 60% ludności.

ODCZYTY W ODDZIAŁACH.

Z licznych oddziałów prowincjonalnych Polskiego Towarzystwa politechnicznego, jedynie oddział w Stanisławowie odznaczał się stosunkowo dużą działalnością odczytową. Ilość odczytów w niektórych latach jest niewiele różna od ilości w oddziale lwowskim, a nawet w r. 1906 są sobie równe. Dopiero od pierwszych lat wojny datuje się znaczne zmniejszenie ilości wykładów, a przez kilka lat następnych w czasie wojny i po wojnie, nie odbywały się żadne odczyty. Dopiero od r. 1923 znowu rozpoczyna się pewna żywotność w organizowaniu odczytów, nie dorównując w żadnej mierze działalności z okresu przed wojną.

W ciągu całego dwudziestopięcioletnia odbyło się 144 posiedzeń odczytowych, na których 58 prelegentów wygłosiło 130 odczytów. Pewna różnica cyfr pochodzi ztąd, że nie na wszystkich posiedzeniach wygłaszano odczyty. Odbyły się także posiedzenia dyskusyjne bez wymienionych prelegentów, względnie zagajających posiedzenie.

Na tab. 2 widzimy ilości odczytów zestawione według prelegentów. Najwięcej odczytów miał kol. Szpor, t. j. 10, potem kol. Adelman, 8 odczytów. Pierwszych siedmin prelegentów, wymienionych w uwadze (tab. 2), wygłosiło 45 odczytów, co stanowi 34,6% całkowitej ilości odczytów, a więc nieco więcej jak jedną trzecią całkowitej ilości odczytów.

Zestawienia odczytów według treści nie wykonano, podział bowiem będzie analogiczny do lwowskiego, z tą tylko różnicą, że w oddziale stanisławowskim jest więcej stosunkowo odczytów treści technicznej, mniej natomiast treści ogólnej, społeczno-gospodarczej. Na to wpłynęła ta oko-

liczność, że wykładów wcale nie było w czasach największego zainteresowania się sprawami temi.

Oddział w Przemyśle odznaczał się przed wojną również większą działalnością na polu odczytów aniżeli obecnie. Posiedzeń odczytowych było w ciągu całego dwudziestopięcioletnia 44, na których przemawiało 27 prelegentów. Najwięcej odczytów miał kol. Kozieł, 7 odczytów, potem kol. Rożański, 4 odczyty. Obaj więc mieli 11 odczytów, t. j. 25%.

Oddział w Tarnowie zaznaczył się większą gorliwością na polu odczytów w latach 1913—15 i po wojnie, w najnowszym czasie. Jest to dla miasta Tarnowa wskazówką lepszych warunków rozwoju, niż pod zaborem austriackim. Dzięki swemu położeniu może ono być centrem dla rozwoju przemysłu wojennego. Posiedzeń odczytowych było 20, na których 18-tu prelegentów referowało 28 spraw. Najwięcej odczytów miał kol. Wowkonowicz, t. j. 6 odczytów, głównie z dziedziny gazownictwa.

Co się tyczy reszty oddziałów, to zorganizowały one bardzo mało odczytów, wszystkie bowiem, jak z tab. 1 widać, miały mniej niż po 10 odczytów w ciągu całego dwudziestopięcioletnia. Są to oddziały w Kołomyży, Samborze, Borysławiu i Drohobyczu.

ALFABETYCZNY SPIS PRELEGENTÓW I TYTUŁY WYKŁADÓW¹⁾.

ODDZIAŁ GŁÓWNY WE LWOWIE.

Altenberg M. 7 I. 1903. Wyzyskanie sił wodnych dla energii elektrycznej. 10 II. 1904. Wytwarzanie azotu z powietrza zapomocą wyładowań elektr. 17 I. 1906. Przeniesienie taniej siły elektrycznej do Lwowa. 17 III. 1920. Lwów jako centrum przyszłej elektryfikacji. — **Adamczyk A.** 23 II. 1910. Sprawozdanie z I. kongresu drogowego w Paryżu. — **Aleksandrowicz St.** 4 VIII. 1915. Dostarczanie wody do picia w czasie wojny. — **Dr. Allershand M.** 20 X. 1920. Projekt ustawy wodnej. 10 I. 1923. Naprawa ekonomiczna państwa. — **Dr. Anczyc St.** Prof. 13 I. 1909. Metalograficzne badanie żelaza. 17 XI. 1909. Łączenie blachy przez stapianie. 27 IV. 1921. Żelazo i jego choroby. 15 VI. 1921. Wrażenia z wycieczki do Kongresówki i Wielkopolski. 16 I. 1924. Procesy krystaliczne w żelazie. — **Angermann K.** 4 XI. 1903. Borysław pod względem geologiczno-tektonicznym. — **Arlet W.** 20 VI. 1906. Wymierzanie podstaw geodezyjnych. — **Dr. Aulich W. M.** 8 V. 1918. Dziesiętkowy system klasyfikacji w bibliografii technicznej i 5 VI. 1918. Ewolucja form w budowie turbin wodnych.

Bäcker T. 3 IV. 1912. Projekt zapory na Sole. — **Dr. Balicki W.** 1 IV. 1908. Znaczenie betonu uzbrojonego. — **Barczewski W.** 22 III. 1905. Regulacja Krynicy. 1 V. 1912. Triangulacja Lwowa. 13 III. 1918. Zasady pomiaru kraju. — **Dr. Bartoszewicz St.** 29 IV. 1903. Rozwój przemysłu naftowego. 25 XI. 1903. Organizacja przemysłu naftowego. 15 XI. 1905. Katastrofa naftowa na Kaukazie. 7 II. 1906. Zafalszowanie nafty. 16 X. 1907. Sprawozdanie z kongresu w Bukareszcie. 16 XII. 1908. Stan ekonomiczny przemysłu

¹⁾ Liczby w nawiasie oznaczają ilość wykładów w okresie 1877—1901.

naftowego. — **Barwicz K.** 5 VII. 1916. Rekonstrukcja mostów kolejowych w czasie wojny. 9 I. 1918. Przyrządy do pomiaru powierzchni i momentów. — **Dr. Battaglia R.** 28 X. 1903. Przemieszczenie przemysłu cukrowniczego w Galicji. 5 IV. 1923. Naprawa skarbu. — **Berson S.** 14 X. 1925. Wyrób i regeneracja żarówek elektrycznych. — **Dr. Biegeleisen B.** 24 II. 1904. Motory przemysłowe. 28 XI. 1906. Rozwój metod opalania. 23 X. 1907. Sprawozdanie z kongresu dla ogrzewania we Wiedniu. 1 XII. 1909. Technika ogrzewania i wentylacji. 6 XII. 1911. Z wystawy higienicznej w Dreźnie. 6 XI. 1912. Zadania techników sanitarnych. 14 V. 1913. Organizacja pracy technicznej w Ameryce. 16 II. 1914. Obliczenie rur wodociągowych. 26 IV. 1916. O protezach dla inwalidów. — **Bielski Z.** 31 III. 1909. Przemysł hutniczy Rosji południowej. — **Dr. Bieńkowski St.** 29 IV. 1914. Projektowanie zakładów przemysłowych. 15 XI. 1916. O fizjologii pracy. 19 II. 1919. Kooperatywy wytwórcze. 21 I. 1920. Widoki rozwoju przemysłu we Wschodniej Małopolsce. 27 X. 1920. Udział pracy i kapitału w przemyśle fabrycznym. 9 II. 1921. O strejkach. 25 V. 1921. Wyniki współpracy kapitału i pracy. 17 XI. 1921. Równowaga gospodarcza wobec systemu plac. 14 I. 1925. Organizacja fabryki S. A. Metal. — **Biernacki K.** 10 III. 1926. Pogadanka na temat bezrobocia. — **Bily K.** 18 XII. 1907. Stal szybko-sprawną. 8 XI. 1922. Znaczenie pracy ręcznej w warsztatach szkolnych. — **Bisanz G.** Prof. 23 i 30 XI. 1904. Projekt ustawy budowlanej dla Lwowa. — **Blauth T.** (2) 25 I. 1913. Nowoczesne fabryki lokomotyw. 2 IV. 1913. Ochrona piękności przyrody a dzieła techniki. 14 I. 1914. Dreny w budowie kolei i dróg. 6 VI. 1917. Powojenny typ szkół zawodowych. 24 X. 1917. Stacje wodne na kolejach. 3 IV. 1918. Próby ze stalą. — **Blum F.** 12 XI. 1919. Zarys organizacji władz administracyjnych w Polsce. — **Dr. Bołoz Antoniewicz.** 7 VII. 1920. Sobór na placu Saskim w Warszawie. — **Dr. Borowicz W.** Prof. 11 III. 1925. Teoria i konstrukcja turbin parowych. — **Bratkowski W.** 8 I. 1913. Właściwości studjum i zawodu technicznego. — **Bratro E.** 31 V. 1922. Kontrakty budowlane w okresie przejściowym. 5 V. 1923. Organizacja służby drogowej. 13 I. 1926. Budownictwo państwowe na tle sanacji skarbu. — **Braun Z.** 21 IV. 1926. Nowoczesna budowa samochodów. — **Dr. Broniewski.** 15 X. 1919. Nowe teorie o stali. — **Broszko M.** 7 IV. 1920. Teoretyczne podstawy fabrykacji turbin wodnych. 15 XII. 1920. Nowa teoria ruchu wody. — **Dr. Bryła St.** Prof. 29 I. 1913. Przekroczenia wielkich dróg spławnych. 5 II. 1918. Mosty promowe. 30 IV. i 7 V. 1913. Amerykańskie drapacze chmur. — — 1913. Mosty żelazne o belce bezprzekątniowej. 27 V. 1914. Amerykańskie wyższe szkolnictwo techniczne. 1 V. 1918. Wrażenia techniczne z Rosji. — **Bryl J.** 4 III. 1914. Kanalizacja miasta Lwowa. — **Dr. Caro L.** 19 X. 1921. Między konferencją brukselską a bolszewizmem. 5 XII. 1923. Technika a gospodarstwo. — **Dr. Chania.** 21 IV. 1920. Fizyka promieni Roentgena. — **Chrzanowski W.** 20 II. 1918. Pogląd na wybór silnika. — **Ciechanowicz L.** 10 II. 1926. Pogadanka na temat bezrobocia. — **Ciechanowski Z.** Prof. 7 III. 1906. Pompy o wielkiej ilości obrotów. 17 III. 1909. Budowa mototów parowych w Małopolsce. — **Dr. Czapliński J.** 10 II. 1904. Rosyjskie kopalnie ropy w Baku. — **Dr. Czerny Z.** 20 XII. 1922. Wrażenia z podróży do Francji. — **Czerwiński** 4 II. 1920. Materiały zastępcze dla odbudowy. — **Dr. Czołowski A.** 13 VI. 1923. Inżynierowie króla Władysława IV. 23 I. 1924. Polacy w Moskwie.

Dąbrowski I. 18 II. 1925. Budowa kotłów wysokoprężnych. — **Dr. Deryng B.** 4 IV. 1917. Nomogramy w budownictwie żelbet. 11 XI. 1925. Znaczenie zespolenia sił technicznych dla obrony Państwa. 13 II. 1918. Znaczenie prac ś. p. prof. F. Ulkowskiego. 19 VI. 1918. Projektowa-

nie mostów drewnianych. — **Dr. Doliński J.** 4 X. 1921. Badania nad węglem krajowym. — **Downarowicz St.** 29 X. 1913. Sprawozdanie z wystawy budowlanej w Lipsku. 3 VI. 1914. Produkcja cementu. — **Drewnowski J.** Prof. 7 II. 1912. Absolwenci szkół przemysłowych a służba kolejowa. — **Drewnowski K.** 6 IV. 1909. Elektryfikacja kolei szwajcarskich. 9 I. 1910. Nowsze centrale elektryczne w Szwajcarii. 27 III. 1912. Oświetlenie elektryczne. 23 IV. 1913. Regulacja obrotów motorów elektrycznych. — **Drexler I.** Prof. 6 III. 1912. Miasta ogrodowe. 26 II. 1913. Zakładanie ulic miejskich. 3 XII. 1913. Plan regulacyjny miasta Lwowa. 21 VII. 1915. Zadania odbudowy kraju. 20 X. 1915. Nawierzchnia ulic miejskich. 10 V. 1916. Przyłączenie gmin podmiejskich do miasta Lwowa. 10 XII. i 11 XII. 1918. Wrażenia z wycieczki do Królestwa. 7 V. 1919. Zarys linii kolejowych w Polsce. 28 V. 1924. Plan rozbudowy Wielkiego Lwowa. — **Dudryk M.** 3 XII. 1924. Organizacja pracy w społecznej Rosji. — **Dwernicki T.** 18 IV. 1923. Rozbudowa miast. — **Dzbański St.** (5) 27 IV. 1910. Zużytkowanie wynalazków. — **Dzieślewski R.** (1) 19 I. 1907. Technika a społeczeństwo. 14 V. 1919. Ustawa o ochronie tytułu inżyniera. — **Dzieślewski W.** (1) 7 I. 1903. W sprawie dróg wodnych. 9 III. 1904. Obecne kapitały a przemysł krajowy. 26 X. 1904. Popieranie przemysłu rękodzielniczego w kraju.

Dr. Eberman L. Prof. 13 IV. 1909. Maszyny o parze przegrzanej. 28 IV. 1920. Łodzie podwodne. 15 VI. 1921. Wrażenia z wycieczki do Królestwa i Wielkopolski. 1 II. 1922. Nowy samochód i nowa maszyna parowa. 6 II. 1924. Nowe kierunki w konstrukcji motorów Diesla.

Fabiański J. Prof. 9 V. 1917. Rurowanie otworów świdrowych. — **Fiedler T.** Prof. (3) 1 IV. 1908. Sprawa opalania lokomotyw ropą. 17 IV. 1907. Maszyny oziębiające. 16 IV. 1913. Turbiny parowe. 17 XI. 1915. Czy istnieje ruch na świecie. 29 XII. 1915. Nowy system chłodzenia. 3 I. 1917. O inżynierze de Laval wynalazcy turbiny parowej. 25 II. 1920. Praca robotnika w zgęszczonym powietrzu. 10 V. 1922. O entropii. — **Filasiewicz.** 30 IV. 1919. Projekt rady naukowej. — **Finkelstein M.** 23 III. 1904. Konstrukcje żelbetowe wykonane w Galicji. — **Florjański Wł.** 10 XI. 1909. Teoria aeroplanów. 19 IX. 1913. Urządzenia mechaniczne teatru lwowskiego. 29 XII. 1915. Trudności transportowe we Lwowie. 5 IV. 1916. Laboratorium aerodynamiczne. — **Franke J. N.** (11) 22 X. 1902. Z podróży wakacyjnej. 19 X. 1904. Wystawa prac uczniów rękodzielniczych we Wiedniu. 20 II. 1907. Fotografowanie na odległość. 27 II. 1914. Jak ludzie rachowali przed 4000 lat. — **Fryze St.** 13 IV. 1920. Minimum między w sieci elektrycznej. 15 XI. 1922. Nowa teoria obwodów elektrycznych. 31 I. 1923. Strzałki kierunkowe w obwodach elektrycznych. — **Dr. Fuchs Z.** 22 II. 1922. Istota tarcia ciał stałych.

Dr. Gałuszka A. 22 III. 1922. Sprawa ochrony lokatorów. — **Dr. Gargas Z.** (4) 16 III. 1904. Warunki rozwoju przemysłu w kraju. 5 IV. 1905. Środkowo-europejski związek gospodarczy. 28 II. 1906. Reforma opodatkowania Tow. Akc. — **Gąsiorowski K.** 13 V. 1925. Ustawa naftowa. 2 XI. 1925. Projekt ustawy przemysłowej. — **Gawroński.** 16 XI. 1916. Akcja odbudowy Wydziału Krajowego. — **Gayczak T.** 30 XI. 1910. Niebezpieczeństwo prądu elektrycznego. 2 III. 1911. Elektrownie okręgowe w Małopolsce. 6 III. 1918. Elektryfikacja Małopolski. 22 X. 1919. Naprawa taboru kolejowego w Polsce. — **Gębarowicz M.** 8 IV. 1925. Najnowsze odkrycia w podziemiach Wawelu. — **Geisler E. T.** Prof. 13 IV. 1921. Fale świetlne jako jednostki pomiarowe. 6 i 9 XII. 1922. Mierzenie czasu pracy na mech. obrabiarkach. 11 II. 1925. Psychotechnika jej drogi i cele. 10 VI. 1925. Obliczenie kosztów wspólnych wytwarzania.

18 XI. 1925. System zamienności części i układów złożeni. 15 XII. 1926. Badanie czasu roboczego. — **Głąbiński St.** 15 IV. 1925. Ustawa o rozbudowie miast. — **Dr. Godlewski T.** Prof. 20 V. 1914. Dodatnie promienie elektryczności. 15 V. 1918. Życie i prace ś. p. prof. Smoluchowskiego. — **Dr. Goettl W.** 24 III. 1926. Eksploatacja granitu, czy andezytu. — **Gomuliński J.** 11 X. 1919. Projekt budowy nowych linii kolejowych. — **Górecki W.** (4). 21 XI. 1917. Spalanie śmieci. — **Gostkowski R.** Prof. (40) 11 III. 1908. Ropa jako opał dla kolei małopolskich. — **Dr. Grabski St.** 22 XI. 1905. O kwestji parcelacji. — **Graf W.** 1 X. 1924. Amerykańskie a europejskie turbiny wodne. — **Gryf-Chodkiewicz B.** 11 XII. 1907. Taryfy kolejowe. — **Gruszkiewicz J.** 14 XII. 1904. Gaz z odpadków naftowych. — **Günther W.** 5 XII. 1917. Badanie maszyn elektrycznych.

Dr. Halban A. Prof. 4 II. 1925. Stowarzyszenia dla spraw Ligi Narodów. 5 IV. 1926. Unja stowarzyszeń dla spraw Ligi Narodów. **Hauswald E.** Prof. (1) 30 XII. 1908. Organizacja zakładów przemysłowych. 4 VI. 1906. Reorganizacja urzędów budowniczych. 24 XI. 1909. O latawcach. 9 i 16 XI. 1910. Zasady kształcenia techników. 3 I. 1912. Obmurowywanie kotłów. 5 XI. 1913. Reforma Politechnik w Austrii. 17 VI. 1914. Sprawozdanie z wycieczki do Czech i Wiednia. 22 XII. 1915. Amerykańskie metody badania inteligencji emigrantów. 16 II. 1916. Sprawozdanie z delegacji do Ministerstwa. 1 III. 1916. Dostosowanie życia gospodarczego do czasu wojennego. 28 VI. 1916. Znaczenie stosunków geometrycznych w bitwach. 11 X. 1916. Wady mieszkań pod względem ciepła i ogrzewania. 13 XII. 1916. Zadania techników w czasie wojny. 27 XII. 1916. Gospodarka techniczna w kraju i we Lwowie. 18 IV. 1917. Diagramy momentów w wałach korbowych. 27 VI. 1917. Organizacja władz administracyjnych w Polsce. 10 X. 1917. Sprawozdanie ze Zjazdu w Krakowie. 14 XI. 1917. Organizacja Centrali dla odbudowy. 12 XII. 1917. O wynalazkach i patentach. 22 V. 1918. Obliczanie lin drucianych dla dźwigarek. 15 I. 1919. Produktiwizm. 17 IX. 1919. Liga pracy. 14 I. 1920. Postęp w dziedzinie łożysk maszynowych. 13 X. 1920. Podatek automobilowy. 3 XI. 1920. Urządzenia techniczne miasta Lwowa. 4 V. 1921. Płace premjowe w przemyśle. 9 XI. 1921. Badania psychotechniczne. 30 XI. 1921. Nowy ustrój Politechnik. 14 II. 1923. O płacach premjowych. 17 X. 1923. Wrażenia ze Zjazdu Mechaników. 13 II. 1924. Mechanika drożyzny. 8 i 15 X. 1924. Międzynarodowy kongres naukowej organizacji. 17 XII. 1924. Teoria kształtów wytwarzania a wydajność pracy. 28 V. 1925. Wrażenia z podróży do Austrii, Czech i Niemiec. 16 XII. 1925. Paradoxs bilansu handlowego. 3 II. 1926. Wrażenia z podróży po Europie środkowej. 10 III. 1926. Pogadanka na temat bezrobocia. 10 XI. 1926. Naukowa organizacja produkcji. — **Hornung J.** 1 XII. 1926. Szkoły rzemieślnicze w Małopolsce przed i po wojnie. — **Hoszek J.** 8 5. 1912. Automatyczne centrale telefoniczne. — **Dr. Huber M.** Prof. (4) 13 III. 1907. Wytrzymałość słupów. 15 XII. 1909. Z mechaniki sztucznego lotu. 14 XII. 1910. Kwestje sporne w nauce wytrzymałości. 20 III. 1911. Postępy w lotnictwie. 8 IV. 1914. Wytrzymałość płyt. 22 I. 1919. Płyty żelbetowe uzbrojone na krzyż. 5 II. 1919. Współdziałanie płyt żel.-bet. z belkami. 26 XI. 1919. Złożone przypadki wybooczenia. 11 II. 1920. Działanie uzbrojenia w betonie. 2 III. 1921. W sprawie dyskusji nad teorią względności. 4 I. 1922. Przeszłość i przyszłość świata w świetle nauk przyrodniczych. 22 XI. 1922. Teoria i praktyka w naukach technicznych. 7 III. 1923. Kwestje z dziedziny wytrzymałości. 22 X. 1924. Kongres mechaniki technicznej w Delft. 21 I. 1925. Zagłowiec Flettnera. 7 X. 1925. W sprawie norm dla naprężeń dopuszczalnych. 28 IV. 1926. O wybooczeniu. 13 X. 1926. Wytrzymałość i sztywność rur. —

Hubicki St. 30 IV. 1924. Zabudowanie potoków górskich. 21 I. 1925. Splaw i kluzy na Czeremoszu. 28 I. 1925. Zabudowanie potoków górskich w Austrii. — **Humnicki A.** 5 i 12 XI. 1906. Teoria samoprzężnicy obrączkowej. 10 IV. 1907. Sala samoprężnic obrączkowych.

Idaszewski K. Prof. 17 III. 1926. Ekonomia popędu szybów elektrycznych. — **Dr. Ihnatowicz K.** 17 XII. 1913. Zmydlanie tłuszczów metodą Kriebitz. — **Ingarden R.** 8 III. 1905. O przystani w Nadbrzeziu. 13 XI. 1912. Zmiana trasy kanału Wisła-Dniestr.

Jägerman J. (14) 24 VI. 1914. Centralny Dworzec osobowy we Lwowie. — **Jakimowski W.** 28 XII. 1910. i 4 I. 1911. Zanieczyszczenie wód ropą i odpadkami nafty. — **Jakubowski M.** 21 V. 1919. Przemysł włókienny w Rosji. — **Janiszewski M.** 10 III. 1926. Stosunki gospodarcze Polski w świetle kartografji. — **Januszkiewicz R.** 23 XII. 1920. Fabrykacja forniturek kablowych. — **Jasiński St.** 25 I. 1922. Niebezpieczeństwo inwazji lotniczej. — **Jaskólski J.** 24 V. 1916. Z podróży do Królestwa Polskiego. 10 III. 1920. O plebiscytach. 24 I. 1922. Pieniądz w Polsce i projekt nowej waluty. 2 X. 1923. Zagadnienie walutowe podług prof. G. Cossel. 26 XI. 1924. Projekty pieniężne Irwina Fischera i Heyesa. 27 V i 17 VII. 1925. Zamiana Europy na Stany Zjednoczone. 25 XI. 1925. Stabilizacja waluty w Niemczech. 29 XII. 1926. Żegluga na Wiśle i port Gdański.

Kalitätski Z. 12 V. 1914. Usuwiska na drogach żelaznych. — **Kinell I.** 12 i 19 XII. 1923. Techniczne i gospodarcze zadania reformy rolnej. — **Dr. Klemensiewicz Z.** Prof. 5 V. 1920. Przemysł chemiczny we Francji. 12 III. 1924. Jubileusz radjum. 6 II. 1925. Zasada Carnota. — **Kleski.** — — 1913. Zakłady hutnicze w Witkowicach i zużytkowanie gazów z wysokich pieców. — **Klimczak W.** Prof. 14 III. 1922. Nowoczesny styl w Architekturze. 7 I. 1925. Starochrześcijańskie kościoły Rawenny. — **Kling.** 12 VII. 1926. O syntezie kauczuku. — **Kluz T.** 27 X. 1926. Ustroje statyczne niewyznaczalne. — **Dr. Kolischer A.** 19 III. 1924. Gospodarka państwowych fabryk tytoniu. — **Korasadowicz T.** 24 III. 1909. Zbiorniki w dorzeczu Odry na Śląsku pruskim. 5 III. 1913. Zabudowanie potoków górskich w Galicji. 27 I. 1914. Regulacja rzek górskich. 21. II. 1917. Szkody wojenne w melioracjach. **Kornella A.** (5) 2 XII. 1908. Węgiel torfowy. 15 III. 1905. O projektach technicznych Zakopanego. 27 III. 1907. Przyrządy do szukania źródeł wody. 22 II. 1911. Stan przemysłu torfowego. 28 II. 1917. Odbudowa zniszczonych miejscowości. — **Kornella M.** (5) 13 II. 1907. Wodociąg Zakopanego. — **Dr. Kostanecki A.** Prof. 12 XI. 1913. Przedsiębiorstwo i przedsiębiorca. — **Kostkiewicz W.** 18 XII. 1912. Zmienny ruch wody w korytach rzecznych. — **Dr. Kozłowski W.** 5 IV. 1911. Drogi wodne i regulacja rzek pod względem ustawowym. — **Dr. Krauze J.** 25 I. i 22. III. 1911. Maszyny do motorowej uprawy gleby. 26 III. 1913. Budowa maszyn rolniczych we Francji. 1 III. i 15 III. 1916. Technika i przemysł rolniczy w czasie wojny. 31 V. 1916. Odbudowa folwarków. 26 VI. 1918. Odbudowa przemysłu maszynowego w kraju. — **Krudysz J.** 8 XI. 1905. Komasaacja gruntów. — **Kryciński W.** 22 XII. 1909. Nauczanie rysunków i malowania w szkołach przemysłowych. — **Krzeczunowicz A.** 7 XI. 1917. Kanalizacja dopływów Dniestru. — **Krzyczkowski D.** 6 IV. 1923. Opalanie domowe. 31 X. 1923. Ekonomia ogrzewania mieszkań. — **Mjr. Krzyżanowski J.** 9 V. 1923. Przyszła wojna. — **Dr. Krzyżanowski K.** 19 XII. 1906. Udział techników w wystawie lekarskiej. — **Kubik W.** 2 XII. 1915. Znaczenie ogrodnictwa dla miast. 15 XII. 1915. Wpływ inżynierów na podniesienie ogrodnictwa. 18 VI. 1919. Zakładanie miast ogrodnich w Polsce. — **Kubiński St.** 8 XI. 1916. O łodziach podwodnych. 31 X. 1917. Ubezpieczenie stacji kolejowych. 23 II. 1921. Auto-

matyczna broń palna. — **Kuczyński M.** 15 X. 1902. W sprawie ochrony tytułu inżyniera. 14 i 21 III. 1906. Dyskusja o ochronie praw techników. — **Kühnel A.** Prof. 10 V. 1916. Przyłączenie gmin podmiejskich do miasta Lwowa. 21 III. 1923. Inżynier komunikacji w powieści polskiej. 25 III. 1925. Rozsadzanie skał tlenem skroplonym.

Lang A. 17 V. 1911. Czyszczenie zboża sposobem plukania. — **Langrod A.** 11 VI. 1921. Konstrukcja i budowa parowozów. — **Dr. Laska W.** Prof. (1) 29 XI. 1905. Tachometr własnego pomysłu. — 4 XI. 1908. Trzęsienie ziemi i jego skutki. — **Laskiewicz T.** 20 VI. 1926. Utrzymanie i naprawa kotłów parowych. — **Lepszy E.** 11 XI. 1903. Nauka odręcznych rysunków konturowych. — **Lewiński J.** 14 II. 1909. Parcelacja gruntów budowlanych. — **Libański E.** (5) 25 II. 1903. Opalanie ropą pieców i kuchni domowych. 29 XII. 1909. Lot ptaka a lot człowieka. 20 VI. 1901. O różdżce. 2 IV 1924. Teoria barw prof. Ostwalda. — **Lorja St.** 24 XI. i 1 XII. 1920. Teoria względności Einsteina. — **Löwenherz H.** 19 XI. 1919. Delegacja paryska w sprawie Małopolski Wschodniej. — **Lutze-Birk.** 1913. Wartość kalorymetryczna materiałów wybuchowych. 3 V. 1916. Fabryki berneńskie w czasie obecnym. 31 II. 1917. Historia granatów ręcznych. 8 V. 1918. Doświadczenia z pasami papierowymi i połączeniami pasów. —

Łomnicki J. 18 IX. 1916. Z życia mrówek. — **Dr. Łopuszański J.** Prof. 18 IV. 1914. Zakład wodny w Uniżu. 3 XI. 1915. Nowe zakłady wodno-elektryczne w Szwajcarii. 20 XII. 1916. Gospodarstwo wodne w Polsce. 19 V. i 2 VI. 1920. Kwestia mieszkaniowa u nas. 5 I. 1921. Kwestia mieszkaniowa. 21 XII. 1921. Nowy kierunek w budownictwie drewnianem. 15 II. 1922. Czy chcemy i możemy mieć przemysł w Polsce. — **Dr. Łoziński W.** 24 II. 1926. Prawda o przemyśle górnośląskim. — **Łukasiewicz S.** 17 XI. 1926. Obliczenie dźwigni. — **Łysy E.** 4 III. 1908. O granicy prędkości jazdy na kolejach.

Machalski H. (15) 5 i 12 VII. 1905. Telegraf bez drutu. — **Machalski K.** 19 IV. 1916. Projektowanie ulic i dzielnic miejskich. 26 VII. 1916. Organizacja izb inżynierskich. 12 XII. 1917. Szkody wojenne. 2 I. 1918. Ocena szkód wojennych Galicji. — **Malarski T.** 26 I. 1921. O radiotelegrafii. 4 V. 1922. Lampy katodowe w radiotelefonii. 29 XI. 1922. O radiotelefonii. 20 II. 1924. Prostowniki termoelektryczne. — **Dr. Marcichowski M.** 5 II. 1911. Konstrukcje betonowe, czy żelazne. 12 IV. 1911. Beton wzmocniony drzewem. 14 II. 1912. Rozwój budownictwa betonowego. 17 IV. 1912. Belki betonowe w budowie domów. — **Marcinkiewicz R.** 11 II. 1914. Granit tatrzański. — **Maślanka M.** (5) 5 II. i 12 II. 1908. Kanalizacja naszych miast. — **Dr. Matakiewicz M.** Prof. 24 I. 1912. Nowela do państwowej ustawy kanałowej. 7 II. 1917. Drogi wodne w Polsce. 26 i 28 II. 1919. Ankieta w sprawie przyszłej odbudowy kraju. 16 IV. 1919. Program rządowy budowy dróg wodnych w Polsce. 14 V. 1919. Sprawozdanie z ankiety odbudowy kraju. 11 V. 1921. Odbudowa kraju. 23 XI. 1921. Potrzeby i braki Szkoły Politechnicznej. 29 III. 1922. Nowe prądy i działania w budownictwie wodnym. 21 VI. 1922. Wrażenia z podróży do Niemiec i wystawy w Essen. 16 V. 1923. Wodociągi ze sztuczną wodą gruntową. 16 IV. 1924. Katastrofa przegrody Gleno we Włoszech. — **Maurizio A.** 29 XI. 1911. Ogólne braki Politechnik w Austrii. — **Miklaszewski B.** (1) 28 III. 1922. Szkolnictwo zawodowe w Polsce. — **Minkiewicz W.** 7 i 8 III. 1925. Nowoczesny styl w architekturze. — **Mirski M.** 18 VI. 1922. Ford i jego organizacja twórcza. — **Mołczański W.** 16 III. 1921. Budowa ciepłych domów mieszkalnych. 29 XII. 1921. Ekonomiczne opalanie mieszkań. — **Dr. Mościcki I.** Prof. 19 I. i 2 II. 1916. Fabrykacja azotu z powietrza. 16 II. 1921. Wyładowania elektryczne i wentyle Gilesa. 26 III. 1924.

Fabryka nawozów sztucznych w Chorzowie. — **Mitkowski K.** 22 III. 1916. Obliczanie lin drucianych. 23 V. 1917. O wypadkach w kopalniach. — **Müller A.** 13 III. 1903. Z podróży w Rosji wschodniej. Opalanie lokomotyw mazutem.

Dr. Nadolski O. Prof. 9 IV. 1913. Źródła mineralne i ich stan u nas. 12 i 15 IV. 1914. Wodociągi wykonane z funduszy państwowych. 25 VI. 1919. Baraki w Oświęcimiu. 29 X. 1919. Przebudowa Krynic. 20 X. 1920. Projekt ustawy wodnej. 16 V. 1923. Projekt wodociągu w Ciechocinku. 19 III. 1924. Zadania i potrzeby zdrojowisk państwowych. 22 IV. 1925. Sprawozdanie ze Zjazdu w Lublinie. 17 II. 1926. Wrażenia z podróży po zdrojowiskach europejskich. — **Nechay J.** 12 V. 1926. Badanie betonu w doświadczalni w Zurychu. 2 VI. 1926. Organizacja budownictwa betonowego w Szwajcarii. — **Gen. Niesiołowski W.** — — — Wiedza i nauka, technika i kultura. — **Nosowicz A.** 5 III. 1924. Organizacja kolei państwowych.

Dr. Obmiński T. Prof. 4 II. 1920. Materiały zastępcze dla odbudowy. — **Dr. Olszewski St.** (1) 18 II. 1903. Zużytkowanie nafty w gospodarstwie domowym. 31 I. 1906. Obecne położenie przemysłu naftowego. 8 i 15 III. 1907. Z podróży do Meksyku. 19 II. 1908. Węgiel brunatny w Małopolsce Wschodniej. — **Opolski I.** 17 i 24 II. 1917. Organizacja przemysłu budowlanego. — **Osiński M.** 1 II. 1911. Konkurs na budowę banku praskiego. 4 VI. 1913. Prace konkursowe gmachu Uniwersytetu lwowskiego. 22 X. 1913. Sprawozdanie z wystawy budowlanej w Lipsku. — **Ossowski St.** 15 I. 1902. Młodzież politechniczna a przyszłość Polski. 29 I. 26 II. i 5 III. 1902. Młodzież politechniczna a przyszłość Polski, (dyskusja). 24 I. 1906. Budowa turbin wodnych.

Dr. Pareński A. 7 V. 1924. Obliczenie wykresne czasów trwania stanów wód. — **Dr. Pawlewski B.** Prof. (12) 21 XI. 1906. Najnowsze badania nafty. 21 V. 1913. Palenie bezpłomienne. — **Dr. Pawlik St.** Prof. (1) 9 XII. 1903. Maszyny w naszych gospodarstwach. 29 I. 1908. Podział pól gospodarstw ziem Polski. 28 IV. 1909. Budynki w gospodarstwie wiejskim. 8 II. 1911. Technika na usługach gospodarstwa wiejskiego. 9 III. 1921. O wyższym kształceniu rolniczym. — **Pawłowski A.** Prof. 19 XI. 1924. Wystawa polska w Konstantynopolu. 21 X. 1925. Kongres kolejowy w Londynie. 24 XI. 1926. Kongres prasy technicznej w Rzymie. — **Dr. Pazdro Z.** Prof. 14 IV. 1909. Ubezpieczenie pensyjne funkcjonariuszy prywatnych. 12. IV. 1922. Zasady organizacji wyborczej do Sejmu i Senatu. — **Peszkowski K.** 1 VI. 1921. Kanał żeglowny Śląsk - Warszawa. — **Peszkowski Z.** 11 III. 1908. Urządzenia przeciw osadzaniu się kamienia kotłowego. 7 IV. 1909. Usztywnienie rur o ciśnieniu zewnętrznym. — **Mjr. Pietraszek M.** 23 V. 1923. Lotnictwo jako broń, technika i przemysł. — **Dr. Pilat St.** 14 V. 1924. Fabryka olejów mineralnych w Drohobyczu. — **Pilkiewicz I. W.** 3 I. 1923. Elektryfikacja zagłębia naftowego Baku. — **Dr. Pinieński L.** Prof. 3 XII. 1919. Kulturalne znaczenie Lwowa dla Kresów wschod. — **Dr. Piotrowski J.** 15 III. 1922. Nowoczesny styl w architekturze. — **Piwoński E.** 6 V. 1914. Gaz jako środek opałowy. — **Platowski Z.** 30 III. 1910. Stosunek techników do rozwoju przemysłu. 23 XI. 1910. Przemysł konfekcyjny w Galicji. 22 V. 1912. Stan rzemiosł w Galicji. 26 XI. 1913. Organizacja fabryki konfekcyjnej w Galicji. — **Dr. Pomianowski K.** Prof. 18 III. 1903. Stopnie przy kanałach żegluga i ich przekroczenia. 28 III. 1906. Energia rzeki Strzyja dla Lwowa. 6 II. 1907. Fabrykacja nawozów sztucznych przy pomocy sił wodnych. 8 I. 1913. Kanalizacja Lwowa. 18 IV. 1914. 1914. Zakład wodny w Uniżu. 31 IV i 11 V. 1914. Kanalizacja miasta Lwowa. 15 IX. 1916. Siły wodne Małopolski. 7 III. 1917. Asanacja miejscowości. — **Popie-**

lecki J. 21 I. 1914. Budowa kolei lokalnych w Małopolsce. — **Porębski E.** 7 II. 1922. Przemysł szklarski. — **Pruchnik J.** 1 X. 1919. Organizacja M. R. P. 29 V. 1918. O torach w Małopolsce. 24 V. 1922. Budowa domów z pustaków systemem Leana. 16 IV. 1924. 8-mio godzinny dzień pracy ze stanowiska naukowego.

Dr. Raczyński A. 23 I. 1916. Odbudowa Prus Wschodnich. 28 V. 1919. Ustawa o rejestracji szkód wojennych. — 7 II. 1920. Odszkodowania nałożone na państwa centralne. 16 VI. 1920. Technika odbudowy a zagospodarowanie odłogów. — **Rawski W.** (2) 3 III. 1909. Bezpieczeństwo w budynkach teatralnych. — 18 I. 1911. Budowa domów czynszowych. 28 XI. 1917. Budowa II-go teatru we Lwowie. — **Rodakowski Z.** (6) 12 II. 1902. Ropa jako materiał opałowy. — **Rodowicz K.** 7 I. 1914. Najekonomiczniejsza pojemność zbiorników. — **Rogowski R.** 13 VI. 1917. Odżelezianie wody do picia. — **Romer E.** Prof. 31 I. 1918. Terytorjalne i etnograficzne postanowienia traktatów. — **Rosenthal W.** 29 V. 1921. Elektryfikacja Zagłębia Boryslawskiego. — **Dr. Rosłoński R.** 3 IV. 1907. Badanie ruchu w głębinie wody. 20 XI. 1907. Pomiary wody w głębinie metodą Slichtera. 18 III. 1908. O wydajności i oddziaływaniu studzien. 16 V. 1917. Projekt kanalizacji Przemyśla. — **Rosinkiewicz K.** (1) 2 XII. 1908. Warsztat dla ślōjdu własnego pomysłu. — **Rothert A.** 3 II. 1909. Fabrykacja lamp żarowych. — 3 XI. 1909. Wykonywanie rysunków maszynowych dla warsztatów. 20 IV i 4 V. 1910. Nowsze systemy pracy robotniczej. — — Wrażenia z podróży do Francji. 4 III. 1925. Udział robotnika i majstra w oszczędności czasu. — **Rozwadowski T.** (2) 14 XI. 1906. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem odpadkami fabrycznymi. 11 I. 1911. Wyrób drenów z piasku i cementu. 17 I. 1912. Komasaacja gruntów. 28 III. 1917. Metody przeprowadzenia odbudowy kraju. — **Gen. Rozwadowski T.** 1918. Granica Wschodnia Rzeczypospolitej. — **Dr. Rożański A.** 18 II. 1914. Siły wodne przy kanałach żeglugi. — **Rubczyński W.** 18 IV. 1903. Samoczynne sprzęgło kolejowe własnego pomysłu. 30 I. 1918. Zastosowanie łożysk kulkowych w kolejach miejskich. 7 I. 1920. Zagadnienia z problemu latania. 17 IV. 1918. O niektórych szczegółach fabrykacji samochodów. 10 XI. 1920. Urządzenia samochodowe. — **Dr. Russyan C.** Prof. 25 I. 1905. Wektory w mechanice i fizyce matematycznej. — **Rutkowski.** 16 II. 1910. Charakterystyka motorów kolejowych. — **Rybczyński M.** Prof. 4 XII. 1912. Wpływ regulacji rzek na osuszenie gruntów. 24 III. 1914. Wpływ regulacji rzek na odpływ wód. 11 VIII. 1915. Plan organizacji urzędów odbudowy. 26 III. 1919. Ze studjów nad Wisłą. — **Rybicki A.** 2 VII. 1919. Odbudowa kraju. — **Rybicki St.** (Prezes P. T. P.) 25 IV. 1917. Sprawozdanie Centrali dla odbudowy. 20. VI. 1917. Organizacja władz administracyjnych w Polsce. 19 XII. 1917. Demobilizacja kolei. 29 I. 1919. Historia inżynierji drogowej. 19 III. 1919. Rejestracja szkód wojennych. 4 VI. 1919. Roboty publiczne w Polsce. 5 XI. 1919. Likwidacja Galicji. 18 II. 1920. Lwów jako węzeł komunikacyjny. 26 V. 1920. Sygnalizacja na kolejach. 29 XII. 1920. Stosunki kolejowe u nas. 8 VI. 1921. Zniszczenie przemysłu w północnej Francji. 30 XI. 1921. Wydzierżawienie kolei. 14 XII. 1921. Rozbudowa węzła warszawskiego. 8 II. 1922. Udział Polski w gospodarce odbudowie Rosji. 28 II. 1923. Projekt zniesienia M. R. P. 27 II. 1924. Sprawa reorganizacji urzędów technicznych. 26 V. 1926. Sprawozdanie ze Zjazdu Zw. Zrzesz. techn. 3 XI. 1926. Polityka komunikacyjna w Polsce. 12 VI. 1918. Stan wojenny na kolejach małopolskich. 4 i 18 XII. 1918. Problem polsko-ruskiej granicy. 11 XII. 1818. O likwidacji stosunków kolejowych. — **Rychnowski F.** 6 II. 1918. O materji elektrycznej.

Schulz St. 2 III. 1910. Sprawozdanie z I. Kongresu drogowego w Paryżu. — **Skibiński K.** Prof. (9) 14 i 21 XII. 1904. Międzynarodowy konkurs na elewatory dla wielkich łodzi. 23 i 30 I. 1907. Tunel Symplon. 8, 15 i 22 XI. 1911. Kolej Berno-Symplon i tunel Lötschberg. 17 X. 1917. Zastowanie murów podporowych w przekopach. 30 X. 1918. Budowa tunelu Hauenstein. 12 i 14 V. 1920. Nowy system złączy szyn kolejowych. 9 VI. 1920. O ulepszeniu konstrukcji nawierzchni kolejowych. 11 I. 1922. Nowy typ rozjazdu angielskiego. — **Stowik B.** 20 I. 1926. Istota powojennego przesilenia gospodarczego. — **Słuszkiewicz R.** 12 II. 1913. Dwa największe zbiorniki wody w Europie. 7 VI. 1916. Regulacja Szczercza i Jaryczowa. 17. XII. 1919. Rozwój przemysłu na Kresach Wschodnich. — **Dr. Smoluchowski M.** 29 III. 1905. O elektronach. — **Śniadowski W.** 15 II. 1912. Praca ręczna a maszynowa w rękodzielnictwie. **Sochacki Z.** Prof. 21 IV i 12 V. 1909. Nowoczesne turbiny parowe. 20 I. 1914. Próby, pomiary i badania parowozów. — **Sokolnicki G.** Prof. 12 i 16 III. 1902. Samochody elektryczne. 29 V. 1902. Szkoły Politechniczne w Niemczech. 26 XI i 3 XII. 1902. Dział elektrotechniczny i zakłady Kruppa na wystawie w Düsseldorf. 13 IV. 1904. Zastosowanie elektromotorów w przemyśle. 12 IV. 1905. Stacja elektryczna w Pieniakach. 17 IV. 1907. Fabrykacja kabli elektrycznych. 25 XI. 1908. Fabrykacja żarówek metalowych. 21 XII. 1910. Rentowność elektrowni. 19 II. 1912. Elektrownia Nowego Sącza. 1 IV. 1914. Elektromotory w drobnym przemyśle. 2 III. 1920. Zakład wodno-elektryczny w Jazowsku. 7 XI. 1923. Przewody dalekonośne. 29 X i 5 XI. 1924. Elektrownie publiczne w miastach prowincjonalnych. 3 VI. 1924. Postępy techniki oświetlenia. — **Sokołowski.** 9 VIII. 1916. Hodowla lasów po wojnie. — **Stanecki Z.** 19 II. 1902. Akumulatory. — **Starzyński St.** Prof. 10 i 17 IV. 1920. Prawo międzynarodowe w traktatach. — **Stefanowski B.** 11 XI. 1908. Indykatory mechaniczne. 7 XII. 1910. Dział mechaniczny na wystawie bruckelskiej. 11 XII. 1912. Pomiar temperatury. — **Stolzman S.** 21 V. 1922. Niektóre zagadnienia gospodarki kolejowej. — **Suchowiak W.** Prof. 24 III. 1920. Masowa fabrykacja wagonów kolejowych. 18 V. 1921. Ochrona własności przemysłowej w Polsce. 27 I. 1926. Wynalazczość i ochrona wynalazków. — **Świątkowski J.** 21 V. 1920. Naukowa organizacja pracy. — **Świerczyński K.** 21 II. 1923. Istota granitacji. — **Świeżawski St.** (1) 19 XI. 1902. O złotnictwie. — **Świeżawski T.** 31 I. 1912. Maszyny rolnicze na wystawie w Cassel. 19 III. 1913. Silnice wiatrowe i ich zastosowanie. — — Znaczenie elektrowni okręgowych dla rolnictwa. — — Motory wybuchowe dla orki. 12 X. 1921. Dynamika aeroplanów. — **Swoboda M.** 22 I. 1908. Z podróży do Egiptu. 23. I. 1918. O katastrofach kolejowych. 7 IV. 1926. Nowa sygnalizacja kolejowa. — **Syniewski W.** Prof. (6) 9 X. 1904. Przemysł gorzelniany w Małopolsce. 10 II. 1909. Nowości z mykologii technicznej. 29 VII. 1915. Z dziejów przemysłu krajowego. 14 II. 1917. Drożdże jako pomocniczy środek odżywczy. — **Syroczyński L.** Prof. (4) 11 XII. 1902. Sprawozdanie z wystawy w Düsseldorfie. 16 XII. 1903. Zjazd geologów w Małopolsce. 10 I. 1906. Sprawozdanie z wystawy w Leodjum. 16 X. 1907. Sprawozdanie z kongresu w Bukareszcie. 8 III. 1916. Górnictwo i wiertnictwo nasze w czasie wojny. — **Szaynok W.** 25 II. 1914. Tłocznie dla gazu ziemnego. — **Szczepanowski St.** 30 XII. 1908. Pożary kopalni nafty i stosunki bezpieczeństwa. — **Szefer L.** — — Wytwórczość górnicza ziem polskich. — **Dr. Szczepański A.** 29 X. 1915. O szkodach w przemyśle w latach 1914—1915. — **Szpor Z.** 10 IV. 1912. Ogniwo galwaniczne własnego pomysłu.

Dr. Tenner. 22 IV. 1921. O zmianie taryf kolejowych. — **Teodorowicz A.** (4). 7 XII. 1904. Postęp w wytwarzaniu gazu świetlnego. 15 XII. 1907 i 15 I. 1908.

Nowsze urządzenia gazowni lwowskiej. 12 IV. 1916. Ekonomia materiałów opalowych. 16 VIII. 1919. Nowsze urządzenia gazowe. — **Dr. Thullie M.** Prof. (18) 23 I. 1903. Postęp konstrukcji żelbet. 2 III. 1904. Naprężenia dopuszczalne w belkach żelbetowych. 1 V. 1907. Słupy żelbetowe 30 X. 1907. Rozciągliwość betonu na podstawie doświadczeń Bacha. 8 IV. 1908. Rozporządzenia ministerjalne w sprawie żelbetu. 27 I. 1909. Słupy żel.-bet. obciążone mimośrodowo. 24 IV. 1912. Doświadczenia ze słupami żel.-bet. 16 II. 1916. Słupy żel.-bet. owinięte żelazem. 6 XII. 1916. Konstrukcje żel.-bet. z wkładkami z żelaza łanego. 27 II. 1918. Z dziedziny budowy mostów sklepionych. 11 VI. 1919. Organizacja Politechnik w Polsce. 4 II. 1920. Materiały zastępcze dla odbudowy. 7 XI. 1920. Gospodarka miasta Lwowa. — **Dr. Tokarski J.** Prof. 25 II. 1925. O trzonie krystalicznym Tatr. — **Dr. Tołwiński K.** 9 I. 1924. Złóża naftowe w Boryslawiu. — **Tomicki J.** 13, 20, 27 XII. 1905. Rozszerzenie sieci elektrycznej miasta Lwowa. 20, 27 XI. 1912. Statystyka miejskich zakładów elektrycznych. 10 I. 1917. Żywe konie a maszynowe na wojnie. 26 IX. 1917. Wyżyskanie gazu ziemnego. — **Tosio St.** 13 V. 1914. Technika cukrownictwa. — **Trawiński K.** 6. III. 1920. Postanowienia handlowe i cłowe w traktatach. — **Tuleja J.** (9) 9 i 23 IV. 1902. O przemysłe odpadków.

Ulkowski W. 9 XI. 1904. O nomografii.

Dr. Wątorok K. Prof. 8 III. 1907. Tyczenie tunelu symplonńskiego. — **Wawnikiewicz R.** 13 V. 1903. Suszone ziemniaki jako karma dla bydła. — **Weber A.** 12 I. 1910. O aeromotorach. 19 IV. 1919. Masowa budowa domów drewnianych w Szwecji. — **Dr. Weigel K.** Prof. 4 II. 1914. O stereofotogrametrii. 17 V. 1916. Komasaacja gruntów. 23 VIII. 1919. Potrzeba instytutu geodezyjnego w Polsce. — **Dr. Wereszczyński A.** Prof. 30 V. 1923. O projektowanym ustroju samorządowym. — **Mjr. Wereszczyński T.** 12 XI. 1924. Fotografia lotnicza dla celów pomiarowych. — **Dr. Weyberg Z.** 12 I. 1921. Znaczenie nauk ścisłych w wychowaniu młodzieży. — **Wieleżyński M.** 28 I. 1920. Znaczenie Lwowa dla przemysłu naftowego. — **Dr. Wielo-wiejski H.** 2 X. 1918. Regulacja rzek i żegluga polska. — **Wiśniewski B.** 21 II. 1912. Technika na usługach higieny. 26 V. 1912. Sterowanie balonem kulistym. — **Dr. Witkiewicz R.** Prof. 28 II. 1912. Motory Diesla. 7 VI. 1922. Zadania laboratorium maszynowego. 20 V. 1925. Ogrzewanie Politechniki ciepłem z elektrowni. 9 XII. 1925. Wrażenia z podróży do Austrii i Szwajcarii. — **Wierzbicki A.** 24 III. 1903. Projekt regulacji Peltwi. 20 II. 1907. Biologiczne oczyszczanie wód ściekowych zakładów kulparkowskich. 20 XI. 1907. Projekt naprawy kopca Unji Lubelskiej. — **Wierzbicki L.** (8) 27 V. 1903. Nowy dworzec we Lwowie. — **Wlasicz Z.** — — 1913. Sposoby obliczania rurociągów parowych. — **Wodzicki J.** 25 I. 1919. Sprawa kolonji zamorskiej dla Polski. — **Wójcicki J.** 29 V. 1925. Wykorzystanie gazu ziemnego w Małopolsce. 17 III. 1926. Palenie gazem ziemnym. — **Wojtan W.** Prof. 17 I. 1916. Z praktyki robót regulacyjnych. — **Wowkonowicz R.** 15 IV. 1908. Palniki do światła gazowego.

Zatoziecki R. Prof. 13 I. 1904. O torfie i nafeie. 20 i 27 I. 1904. Przeznaczenie i użytkowanie krajowego funduszu przemysłowego. 2 II. 1904. Konkurs na studnię Matki Boskiej. — **Zamoyski F.** 19 I. 1921. Sole potasowe w Niemczech i u nas. — **Dr. Zawirski Z.** 11 II. 1925. Psychotechnika, jej drogi i cele. — **Zieleniewski E.** 28 I. 1914. Przemysł maszynowy w Małopolsce. — **Dr. Zierhofer A.** 2 III. 1926. Stosunki gospodarcze Polski w świetle kartografii. — **Zimmerman A.** 11 V. 1910. Turbiny parowe. — **Dr. Zubrzycki J. S.** Prof. 23 II. 1916. Staropolskie budownictwo drewniane. 3 X. 1917. Znamiona architektoniczne katedry lwowskiej. 16 I. 1918. O sklepieniach w Polsce. 14 III.

1922. Katedra św. Zofji w Kijowie. — **Zwierzchowski Prof.** 22 V. 1925. Amerykańskie a europejskie turbiny wodne.

Żabokrzycki A. 15 IV. 1903. Koleje wąskotorowe. — **Żeleński St.** 20 I. 1909. Rozwój i powstanie witraży. — **Żerański T.** 10 VI. 1914. Urządzenia elektryczne cukrowni Chodorów. — **Ks. Dr. Żyła W.** 1 III. 1922. Nowoczesny styl w architekturze. 30 I. 1924. Barok i rokoko lwowskie. 21 V. 1924. Wrażenia z podróży do Włoch.

ODDZIAŁ W STANISŁAWOWIE.

Adelman A. 1902. Uchwały I. Zjazdu techników w Krakowie (2 wykł.). 1902. Konwencja brukselska i wpływ jej na nasze cukrownictwo. 1903. Fabrykacja cukru. 1904. Wystawa przemysłu spirytusowego. 1905. Wyrób spirytusu. 1906. Najnowsze sposoby otrzymywania połączeń azotowych. 1906. Oczyszczanie odpływów miejskich. — **Aida W.** 1913. Obliczenie chyżości wód zanieczyszczonych. — **Altenberg M.** — — Postęp w fabrykacji żarówek elektrycznych. — **Anders St.** 1913. Telefony automatyczne. — **Blauth.** — — Fabrykacja i utrzymanie kół parowozów i wozów kolejowych. — **Bronarski E.** 1911. Regulacja Bystrzycy. — **Chlebowski R.** 1912. Kolej Chrystjanja-Bergen. — **Czechowicz K.** 1906. Regulacja Dniestru. 1907. Regulacja rzek. 1909. Żegluga na rzekach spławnych i kanałach. 1910. Budowa portu na Dniestrze pod Haliczem. — **Dzia-kiewicz W.** — — Budowa wodociągu dla Stanisławowa. — **Dziekoński Wł.** 1924. System Taylora naukowej organizacji pracy. 1925. Badanie cementu portlandzkiego. — **Dziurzyński A.** 1907. Oświetlanie wagonów kolejowych. 1910. Sprawa tramwaju elektrycznego dla Stanisławowa. 1913. Gazownia miejska w Stanisławowie. — **Fiedler T.** 1909. Zastosowanie zasady baka. — **Fierich K.** 1912. Małopolski przemysł naftowy. — **Franke J. N.** 1903. O motorach spirytusowych. — **Gryziecki J.** 1902. Nawodnianie łąk. 1904. Nawodnianie w Bawarii. 1905. Sposoby nawodniania łąk. 1906. Osuszanie torfowisk. 1909. Znaczenie azotu dla rolnictwa. 1914. Osuszanie gruntów. — **Gołębiowski.** 1925. Elektryczne spawanie. 1925. Motory spalinowe. — **Gębarowicz T.** 1923. Teoria Einsteina. — **Harosiewicz L.** 1912. Akumulatory Edisona. — **Hauke.** 1906. Stopy żel.-bet. — **Hrycak T.** 1912. Telegraf bez drutu. — **Kudelski J. T.** 1913. Budownictwo uylitarne. — **Kondraczek St.** 1916. Szkody i świadczenia wojenne. — **Kuźmin P.** 1924. Drogi wodne. — **Landau N.** 1913. O fotogrametrii. 1914. Miasta ogrodowe. — **Laskiewicz T.** 1912. Silniki Diesla. 1913. Maszyny robocze. 1914. Lokomotywy Diesla. — **Lewicki A.** 1902. Projekt wodociągu dla Stanisławowa. 1902. Tramwaj elektryczny dla Stanisławowa. 1905. Budowa nowej rzeźni w Stanisławowie. 1907. Nowa rzeźnia i urządzenia wewnętrzne. 1909. Kanalizacja Stanisławowa (2 wykł.). — **Lysy M. E.** 1907. Automatyczne zasilanie parowozów. 1907. Oporu ruchu. 1907. Granica prędkości jazdy na kolejach. 1909. Hamulce kolejowe. 1909. Zastosowanie prasy przegrzanej do popędu lokomotyw. — **Madejski J.** 1903. Telegraf bez drutu. 1903. Promienie Roentgena. 1909. Akumulatory. 1920. Opalanie lokomotyw ropą. — **Majblum B.** 1913. Wystawa w Lipsku w r. 1913. — **Majblum S.** 1911. Wydajność betonu. 1911. Wpływ temperatury na mosty sklepione. — **Majewski St.** 1914. Sole potasowe w Małopolsce. — **Marcichowski M.** 1912. Przeszłość i przyszłość betonu. — **Matkowski K.** 1912. Budowa okrętów wojennych. 1913. O łodziach podwodnych (2 wykł.) 1914. Kanał Panamski. — **Musianowicz L.** 1909. O telefonie towarzyskim. — **Myron.** 1906. Urządzenia dla centralnego nastawiania zwrotnic. — **Ostrowski W.** 1911. Budowa kanałów galicyjskich. 1912. Nowela kanałowa. 1924. Technika a przebudowa ustroju agrarnego w Polsce. — **Pawłowski W.** 1907. Opady atmosferyczne w dorzeczu Dniestru. — **Pi-**

nes O. 1911. Nafta i produkty pokrewne. 1912. O ciałach radjotwórczych (2 wykł.). — **Platzer M.** 1924. Przemysł wojenny w Niemczech. — **Popławski L.** 1924. Piece elektryczne. 1925. Elektryczne spawanie. 1925. O radjofonji. 1925. Organizacja warsztatów kolejowych we Francji. — **Rauch L.** 1926. Poligon płaski jako pręt elastyczny. — **Reich S.** 1909. Zlewne spawanie przy pomocy gazów. 1911. Maszyny rolnicze. — **Roszkowski.** — — O pramaterji. — **Schall.** 1906. Lampy spirytusowe. 1906. Nowe sposoby mierzenia głębokości morza. 1906. Fabrykacja soczewek. — **Sochacki Z.** 1902. Przyczyna ślizgania się parowozów. 1903. Samoczynne sprzęgła kolejowe. 1906. Turbiny wodne dla dużych spadów. 1906. O najnowszych parowozach pociągów. 1906. O motorach Diesla. — **Sokolnicki G.** 1902. Tramwaje elektryczne. 1903. Pawilon Kruppa na wystawie w Düsseldorfie. 1914. Znaczenie elektrowni dla miast. — **Sroczyński J.** 1914. Kanał Panamski. — **Syniewski W.** 1910. Drobnoustroje w technice. — **Szpor Z.** 1903. O falach elektrycznych. 1903. O falach elektrycznych w przewodnikach. 1904. Turbiny parowe (2 wykł.). 1906. Telegrafowanie na liniach dzwinkowych. 1906. O translacji. 1907. O piecyku „Nurzaku“. 1910. Rozwój lotnictwa. 1912. Ogniwo galwaniczne własnego pomysłu. 1912. Maszyny do wycinania elektrod cynkowych. — **Tokarski B.** 1910. Budowa turbin parowych okrętowych. 1913. O metalografji. 1914. Motory w drobnym przemyśle. — **Trojnar J.** 1925. Wycieczka inżynierów kolejowych na Górną Śląsk. — **Wasserstrom P.** 1904. Kościół św. Piotra w Rzymie. 1905. Budowa kościoła św. Piotra w Rzymie. 1906. O kościele św. Piotra w Rzymie. 1906. Budowa nowego dworca w Stanisławowie. 1908. Leonardo da Vinci jako inżynier. — **Walewski** 1906. Zabezpieczenie ruchu pociągów na przestrzeni. 1907. Hartowanie stali. — **Westfalewicz M.** 1910. Sposoby otrzymania azotu z powietrza. 1910. O wodach źródłanych. — **Wierzbicki L.** 1911. Wielki Stanisławów (2 wykł.). — **Wiktor S.** 1907. Tachymetr uniwersalny Rost-Laska. 1907. O wulkanizmie. — **Wyszyński S.** 1913. Elektrownia w Knihininie-Wsi.

ODDZIAŁ W PRZEMYŚLU.

Altenberg M. 1906. Przeniesienie taniej energii elektrycznej do Lwowa. — **Bartelmus L.** 1908. Technika zgęszczanego powietrza. — **Baraniecki.** 1911. Urządzenie chłodzenia elektrowni. — **Bloch.** 1910. Elektrownie miejskie. 1911. Urządzenia elektrowni. — **Budeń.** 1910. Opalanie ropą. **Broszko M.** 1919. Przeszkody rozwoju elektrowni miejskich. 1919. Siły wodne w Polsce. — **Fiedler T.** 1905. Motory wybuchowe. 1906. Maszyny wybuchowe. — **Goldstein J.** 1902. Telegraf bez drutu. — **Kerth.** 1911 i 1912. O telegrafii bez drutu (2 wykł.). — **Kozieł J.** 1902. Styl zakopiański (2 wykł.). 1903. Dwudzielny system kanalizacji. 1903. W sprawie wycieczki na Górną Śląsk. 1903. W sprawie wystawy w Dreźnie. 1908. Jazy ruchome. 1910. Koszta elektrowni miejskich. — **Libański E.** 1912. Z dziedziny awjatyki. — **Lempicki I.** 1908. Zasady kanalizacji miast. 1919. W sprawie inwestycji miejskich. — **Majewski St.** 1907. Najnowsza architektura. — **Makowski R.** 1905. Śluz komorowe. 1906. Regulacja rzek małopolskich. — **Nacher D.** 1906. Chyżość lokomotyw. — **Neymann.** 1910. Stacja wodna na dworcu kolejowym w Przemyśle. — **Olszewski.** 1905. Kanalizacja miast. — **Ossowski St.** 1906. O turbinach. — **Paclawski** 1919. Żelbet w ostatnich latach. — **Pollak.** 1919. Odbu-

dowa kraju. — **Rosłowski R.** 1908. Gospodarstwa rolne w Stanach Zjednoczonych. 1919. Kanalizacja miasta Przemyśla. — **Rożański.** 1908. O bakterjologii (3 odczyty). 1908. Czyszczenie ścieków kanałowych. — **Stanecki Z.** 1906. i 1908. Akumulatory własnego pomysłu (2 wykł.). — **Suchonek H.** 1906. Historia budowy parowozów. — **Swoboda** 1919. Katastrofy kolejowe. — **Szefer S.** 1912. Konstrukcje żelazno-betonowe. — **Tychoniewicz S.** 1906. Wycieczka do wszechświata.

ODDZIAŁ W TARNOWIE.

Brosch. 1926. Aktualne zadania techniczne miasta Tarnowa. — **Burgiński.** 1926. Wrażenia z podróży do Włoch. — **Chrzanowski W.** 1915. Turbiny parowe. — **Francoz.** 1926. Budowa mostu własnego systemu na Wiśle w Krakowie. — **Dr. Huber M. T.** 1924. Teoria Einsteina. **Huber K.** 1926. Aktualne zadania techniczne miasta Tarnowa. — **Klimczak B.** 1915. Potrzeba badania środków spożywczych. — **Lenartowicz J.** 1913. Kreślenie śladu rzeczywistej drogi ziemi (2 wykł.). — **Leuchter M.** 1915. Pomiary ombrometryczne. 1926. Aktualne zadania techniczne miasta Tarnowa. — **Misiaczek.** 1924. Przemysł drzewny. — **Reich M.** 1913. Demolacja budynków żelazno-betonowych. — **Schwakopf.** 1926. Drogi murowane. — **Studniński.** 1914. Budowa centrali elektrycznej. — **Szczeptański.** 1924. Radjotelegrafia i radjotelefonja. 1924. Urządzenia dla radjofonji. — **Tenczyn E.** 1913. Nowsze poglądy na teorię materji. — **Ursini Z.** 1913. Projekt kanalizacji miasta Tarnowa (2 wykł.). — **Wowkonowicz.** 1914. Postępy gazownictwa (2 wykł.). 1924. Teoria gotowania. 1924. Gaz i prąd jako źródła ciepła. 1926. Eksplozja zbiornika gazu w Poznaniu. 1926. Upłynnienie węgla. — **Zaremba S.** 1913. Miasta ogrodowe. — **Zawadzki.** 1926. Zjazd elektrotechników na Targach poznańskich.

ODDZIAŁ W KOŁOMYJI.

Kallay T. 1902. Regulacja Kołomyji. — **Łaba W.** 1903. Budowa nowego dworca kolejowego we Lwowie. — **Mitscha A.** 1904. Kanalizacja Kołomyji (3 wykł.). — **Myron J.** 1903. Centralne nastawianie zwrotnic. — **Finkelstein M.** 1903. Konstrukcje żelazno-betonowe systemu Hennebique.

ODDZIAŁ W SAMBORZE.

Becker. 1925. Ochrona przed zaspami śnieżnymi na kolejach żelaznych. — **Hornicki.** 1926. Budowa i urządzenia rzeźni publicznych. — **Niżankowski.** 1926. Regulacja i zabudowanie potoków górskich. — **Piszczyk M.** 1925. Wrażenia z wycieczki do Konstantynopola. — **Waszko.** 1925. Ruch budowlany i ustawa mieszkaniowa.

ODDZIAŁ W BORYSŁAWIU.

Bartoszewicz St. 1903. Pięćdziesięciolecie naszego przemysłu naftowego. — **Grzybowski J.** 1903. Kopalnie nafty w Peru. 1903. Eksploatacja nafty we Włoszech.

ODDZIAŁ W DROHOBYCZU.

Czapliński. 1903. Z podróży do kaukaskich kopalń nafty. — **Wiśniowski.** 1903. Urządzenia elektryczne w kopalniach.

Inż. M. Mazur.

Sledząc w ostatnim ćwierćwieczu historję rozwoju *Czasopisma Technicznego*, organu P. T. P., będącego widomym znakiem istnienia i szerokiej a owocnej działalności Towarzystwa, przepatrując protokoły posiedzeń Wydziału Głównego i Walnych Zebrań Członków, wyczuwa się całą głębię pracy, poświęcenia i wysiłku finansowego, nieraz zdaje się przechodzącego siły Towarzystwa, aby tylko *Czasopismo* w ciężkich czasach przy życiu utrzymać, a w pomyślniejszych, o ile możności rozwijać.

Spoglądając na ubiegły 25-cioletni okres, należy być nietylko kronikarzem i zanotować suche fakty z różnorodnych okresów, w jakie ubiegłe ćwierćwiecze obfitowało, lecz również potrzeba zrobić krytyczny przegląd, ocenić wysiłki włożone w organ i wyciągnąć praktyczne wskazówki na przyszłość.

W roku jubileuszowym P. T. P. osiągnęło *Czasopismo Techniczne* 45 rok istnienia, przekształcone w r. 1883 z *Dźwigni*, wychodzącej w latach 1877—1882.

Głównem zadaniem *Czasopisma Technicznego*, jako organu dla członków P. T. P., jest przede wszystkim rozszerzanie wiadomości o ich pracach, spełnianie funkcji archiwum prac przez nich wykonanych, oraz podawanie wiadomości o życiu i pracach Towarzystwa. Ponadto *Czasopismo* ma za zadanie informowanie czytelników o najnowszych postępach i zdobyczach we wszelkich dziedzinach wiedzy inżynierskiej, ze względu na różnorodność zawodową swych Członków.

W istocie, cele te uznawały w pełni Walne Zgromadzenia członków, domagając się, jak n. p. w r. 1902, powiększenia objętości zeszytów, choćby nawet przez uszczuplenie wydatków na papier, pragnąc kosztem zewnętrznego wyglądu podnieść istotną wartość i znaczenie *Czasopisma*.

Warunkiem zwiększenia objętości był nie tylko pomyślny stan finansowy Towarzystwa, lecz w równej mierze zasilanie redakcji artykułami naukowymi, oraz opisami wykonanych robót technicznych w kraju. Niestety, warunki te nie były stale spełniane. Jak nie czerwona przewijają się w ciągu całego ćwierćwiecza skargi i zażalenia redaktorów w rocznych sprawozdaniach na częsty brak artykułów i współpracowników. Przez cały okres ćwierćwiecza uderza baczny czytelnik, niewielki stosunkowo procent artykułów sprawozdawczych z budowli wykonanych przez członków w kraju. Wielokrotne odezwy redakcji, jak świadczą roczniki, pozostawały bez echa. Co za niepowetowana szkoda! Wiele monumentalnych budowli inżynierskich niema w literaturze polskiej swych monografij, a nazwiska twórców dzieł inżynierskich, znane tylko z podania ustnego, przechodzą powoli w niepamięć. Nie można pominąć milczeniem szkody, jaką ponosi ogół techników, młodzież ucząca się i literatura techniczna przez to, że wybitne projekty spoczęły w archiwach, niewyzyskane jako środek naukowy.

W sprawozdaniu rocznem za rok 1903 użala się redakcja:

„W ostatnich latach wykonano w kraju naszym wiele niepowszednich budowli, których opublikowanie byłoby pouczającym dla czytelników *Czasopisma*, a równocześnie rozpowszechniło dowody uzdolnienia naszych techników, niestety tak często kwestjonowanego. Komitet redakcyjny wyraża nadzieję, że Koledzy korzystać będą w pierwszym rzędzie z *Czasopisma Technicznego*, by za jego pośrednictwem podawać ogółowi techników wiadomości o swych pracach, o których obecnie często czerpiemy wiadomości dopiero z czasopism obcych, lub niefachowych“.

W sprawozdaniu za rok 1907 czytamy:

„Dobór artykułów jest tylko wtedy możliwy, gdy napływa kilkakrotnie więcej prac, aniżeli w piśmie zamieścić można, lub też gdy koło piszących jest złożone z wielkiej liczby techników zawodów wielce urozmaiconych“.

Pod względem zasilania *Czasopisma* artykułami, uważać należy w okresie przedwojennym rok 1907 za zwrotny. Koło współpracowników rozszerzyło się, a co najważniejsze, uzyskano stałych współpracowników, tak, że redakcja zawsze liczyć mogła na pewien stały dopływ artykułów. To też redakcja stwierdza z zadowoleniem, że:

„Dzięki pracy, jaką w pismo wkładano od szeregu lat, stoi ono dziś już na dość silnych podstawach. Może liczyć już na sporą liczbę prawie stałych współpracowników, tak, że gdy i finansowe podstawy utrwała się, będzie rozwój *Czasopisma* na długie lata zapewniony“.

Przewidywania te spełniły się, albowiem w r. 1910 przestano walczyć z brakiem artykułów, a nawet w r. 1912 posiadano ich nadmiar. Brak jednak był ustawiczny artykułów sprawozdawczych z wykonanych budowli.

W latach wojennych, wskutek zmniejszenia objętości *Czasopisma*, brak artykułów nie dawał się tak dotkliwie we znaki. Dopiero od r. 1920 troska ta staje w pełni przed ówczesnymi redaktorami, a w r. 1921 teka redakcyjna była niejednokrotnie opustoszała. Rok 1925 przyniósł poprawę stosunków, acz niezupełną. W okresie powojennym rok 1926 należy uważać za przełomowy. Ustał brak dopływu materiału, a liczny napływ dozwalał nawet na wybór co cenniejszych prac.

Odzyskanie niepodległości wywarło zbawienny wpływ na zwiększenie się liczby współpracowników. *Czasopismo* rozchodząc się na wszystkie strony Rzeczypospolitej, wysokim poziomem naukowym przyciągało i zachęcało do współpracy. To też po roku 1918 w szeregi współpracowników wstępują koledzy ze wszystkich województw Rzeczypospolitej, a liczba ich stale się powiększa.

Podstawowym warunkiem bytu i rozwoju *Czasopisma* był stan finansowy Towarzystwa, na którego subwencjach opierało ono zawsze swój byt. Rozwój i upadek *Czasopisma* był stale ściśle związany z ogólnym dobrobytem kraju i członków Towarzystwa, na wkładkach których znowu opiera Towarzystwo swój byt.

Pod względem finansowym drugie ówierćwiecze istnienia Towarzystwa rozpoczęło się dla *Czasopisma* niepomyślnymi warunkami. Komitet redakcyjny, w sprawozdaniu rocznym z roku 1902, użala się na brak wystarczających funduszy na pokrycie kosztów nieodłącznych z rozwojem *Czasopisma*.

„Stoimy więc wobec alternatywy wstrzymania rozwoju *Czasopisma*, lub niedoboru“. Stan taki zmuszał Komitet redakcyjny i Wydział Główny P. T. P. do wyszukania nowych źródeł dochodu. Obciążenie członków podwyższonemi opłatami było niepopularne, zresztą jak zawsze i niemile widziane przez członków. Wzorem innych wydawnictw, otrzymujących subwencje rządowe i krajowe postanowił Wydział Główny P. T. P. odnieść się do władz rządowych i krajowych z petycją o udzielenie stałej rocznej subwencji *Czasopismu* i poparcie przez umieszczanie ogłoszeń o konkursach, przetargach i t. d. Na ten krok zdecydował się Wydział Główny dopiero po głębokim namyśle i dłuższych rozważaniach, mając na oku ewentualną utratę niezawisłości *Czasopisma* i możliwość wpływania czynników rządzących na kierunek i swobodę wypowiedzania swego zdania przez członków na łamach *Czasopisma*.

Starania wszczęte w r. 1904 nie dały szybko oczekiwanych rezultatów. Stwierdza to Komisja redakcyjna w sprawozdaniu za rok 1906. Czytamy tam:

„W ogóle rozwój *Czasopisma Technicznego* jest stale tamowany brakiem funduszy, a starania o pozyskanie innych funduszy, prócz dotacyj P. T. P., nie dały dotychczas żadnych wyników. Ten brak środków, którego wyrazem jest wzrastająca co roku kwota niewyrównanych rachunków, stawia wydawnictwo w przymusowym położeniu wyboru między wstrzymaniem rozwoju *Czasopisma*, a przekroczeniem prelimitowanej dotacji. Od lat paru, jak to widać z porównania sprawozdań Komitetu redakcyjnego i sprawozdań kasowych,

środki, jakimi rozporządza redakcja, nie zwiększają się, mimo że koszty wydawnictwa, a w szczególności druku, wzrosły w ostatnich czasach. Nietylko więc powstrzymuje się rozwój, ale wytwarza istotny zastój, tem przykrzejszy, że, pominawszy środki materialne, *Czasopismo* posiada wszelkie warunki rozwoju“.

Oporny przebieg starań o subwencje zachęcał Wydział Główny do tem energiczniejszej działalności, tembardziej, że Walne Zgromadzenie członków w r. 1906 zniewoliło Wydział Główny do wszczęcia dalszych w tym kierunku kroków.

Oдноśna uchwała Walnego Zgromadzenia brzmiała:

„Walne Zgromadzenie uprasza Wydział, aby tenże udał się ponownie z petycjami o subwencje dla *Czasopisma* do rządu, kraju i miasta i poczynił w tym kierunku odpowiednie kroki“.

Długotrwałe starania Wydziału Głównego, uwieńczone zostały przyznaniem subwencji rządowej w r. 1907 w kwocie 1000 kor. Rok następny był dla *Czasopisma* pod względem finansowym pomyślniejszy, gdyż prócz zwiększonej subwencji rządowej w kwocie 1200 k., zdołano uzyskać subwencję krajową 1000 k. rocznie i poparcie władz, przez umieszczanie w *Czasopiśmie* ogłoszeń o konkursach, przetargach, co zapewniało pewien stały dochód *Czasopismu*.

Rok 1912 był dla rozwoju *Czasopisma* bardzo pomyślny. Dzięki stałemu dopływowi wkładek miesięcznych, oraz subwencjom rządowej i krajowej, przy nader licznie nadsyłanych artykułach, Komitet redakcyjny zdecydował się wydawać 3 zeszyty w miesiącu, zamiast dotychczasowych dwóch, tak, że cały rocznik 1912 obejmował 35 zeszytów.

Stan taki trwał aż do wybuchu wojny światowej.

Gdy z chwilą wybuchu wojny światowej większość członków, czy to wskutek powołania w szeregi armji, czy to wskutek wyjazdu, straciła ze Lwowem związek, a następnie wskutek inwazji rosyjskiej zupełnie została odcięta, zmniejszyły się dochody Towarzystwa i trzeba było porobić oszczędności w wydawnictwie *Czasopisma*, a następnie zupełnie je przerwać, co się stało w sierpniu 1914 r. Gdy wskutek panujących w czasie inwazji stosunków, życie Towarzystwa zupełnie zamarło, chcieli pozostali członkowie Wydziału Głównego zachować przynajmniej jego pozory, przez podjęcie nanowo wydawnictwa *Czasopisma*. Uchwalono więc rozpocząć wydawnictwo w najskromniejszych rozmiarach, ograniczając jego koszty do wydatków drukarnianych. W dniu 15 lutego 1915 r. ukazał się pierwszy taki zeszyt, jako dalszy ciąg poprzedniego rocznika. Zmniejszone

do 4-ech stron zeszyty wychodziły w dwumiesięcznych odstępach do października 1915 r. Skoro po oswobodzeniu Lwowa finanse Towarzystwa nieco się polepszyły, zwiększono objętość zeszytów i wydawano je raz na miesiąc. Zmniejszono wtedy honorarja autorskie i redaktorskie, a ograniczono wydatki na druk, papier i klisze.

Rok 1916 nie przyniósł zmian na lepsze. Warunki finansowe Towarzystwa nie pozwalały nawet na podwojenie miesięcznej liczby zeszytów, tak, że *Czasopismo* wychodziło raz na miesiąc. Wskutek niewypłacania honorarjów autorskich, część dawnych współpracowników zaprzestała zasilać pismo swymi artykułami. Zły stan finansowy odbił się także na liczbie ilustracji i tablic, gdyż z powodu znacznych kosztów, redakcja musiała zaniechać ogłaszania prac, wymagających większej ilości rysunków. Sprawozdanie Towarzystwa ogłaszano jako osobny zeszyt *Czasopisma*.

Dzięki subwencjom Centrali Odbudowy poprawiły się warunki finansowe o tyle, że od września 1917 r. poczęto wydawać *Czasopismo* dwukrotnie w miesiącu i przywrócono znów wypłatę honorarjów autorskich, zaniechanych od r. 1915.

Od r. 1917 trudności wydawnicze poczynają się wzmacniać niepomrotnie; koszty druku, papieru, wzrastają prawie od zeszytu do zeszytu, grozi niejednokrotnie wstrzymanie wydawnictwa. Mimo tak trudne warunki, redakcja przełamuje wszelkie przeszkody i wydaje *Czasopismo* dwukrotnie w miesiącu przez cały rok 1918, a nawet przez tak ciężki okres walk na ulicach miasta, gdy Lwów był obleżony i ciągle pod ogniem armatnim, a brak papieru zagrażał przerwaniem wydawnictwa.

Lata 1920 i 1921 są okresem zamierania *Czasopisma*. Jediną pociechą był fakt, że w tym czasie wszystkie polskie periodyczne wydawnictwa przechodziły podobny kryzys, a więc *Czasopismo* nie było wyjątkiem. Dlatego u poszczególnych Towarzystw, wydających własne organy, ujawnia się po raz pierwszy tendencja łączenia różnych wydawnictw technicznych w jeden wspólny organ, by łącznymi siłami podolać nadmiernym ciężarom wydawniczym. Pierwsze te poczynania i prowadzone pertraktacje, pozostają jednak bez następstw.

Opłakany stan finansowy zmusił Wydział główny do poczynienia starań zabezpieczających byt *Czasopisma*. Zwrócono się do szeregu przedsiębiorstw, zakładów przemysłowych, oraz władz rządowych z prośbami o subwencje. W obawie, by zwrastające koszty wydawnictwa nie zadłużyły P. T. P., Wydział Główny był zniewolony do zapewnienia sobie wolnej ręki i swobody decyzji co do dalszego wydawnictwa na wypadek nieotrzymania subwencji!

Wniosek: „Walne Zgromadzenie upoważnia Wydział Główny wstrzymać wydawnictwo *Czasopisma Technicznego*, o ileby to groziło zadłużeniem P. T. Politechnicznego“

uchwalony przez Walne Zgromadzenie w r. 1920, był wprost aktem rozpacz i jedyną drogą wyjścia obronną ręką z przykrew sytuacji.

Korzystając z tych pełnomocnictw, z chwilą nadejścia krytycznych chwil, uchwała Wydział Główny w czerwcu 1920 r. tymczasową redukcję wydawnictwa *Czasopisma* w lipcu, sierpniu i wrześniu do jednego zeszytu miesięcznie, a przed upływem tego terminu powzięcie decyzji co do dalszego wydawania, ewentualnie zupełnego zawieszenia.

Starania o subwencje przyniosły pewien skutek, a uzyskane subsydja Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. były podstawą istnienia *Czasopisma*, gdyż wkładki wpłacane przez członków ze znacznym opóźnieniem, oraz wskutek dewaluacji, nie pokrywały kosztów wydawnictwa.

Wydział Główny widząc, że utrzymanie *Czasopisma* własnymi siłami w tak ciężkich warunkach jest prawie niemożliwe, że wydawnictwo, pochłaniając wszystkie dochody Towarzystwa, nie może wyjść ze stanu suchotniczego, widząc u członków zupełny zanik zainteresowania się *Czasopismem*, a nadmiar złego ciągle utyskiwania na nieżywołność *Czasopisma*, postanowił uciec się do radykalnej reformy, przez zawarcie umowy z prywatną firmą we Lwowie, dla stworzenia samoistnego przedsiębiorstwa dla wydawania *Czasopisma*, zastrzegając zniżoną cenę przedpłaty dla członków Towarzystwa, zachowanie nazwy *Czasopisma Technicznego* dla nowego wydawnictwa i siedzibę głównej redakcji we Lwowie na przeciąg 3 lat. Walne Zgromadzenie w r. 1922 upoważniło Wydział Główny do wszczęcia pertraktacji na tych warunkach.

Równocześnie wyłoniła się po raz wtóry kwestja złączenia kilku pism technicznych w jeden organ i uznanie tegoż przez różne sekcje fachowe Związków technicznych za swój organ związkowy.

Wydział Główny, prowadząc w tych dwóch kierunkach pertraktacje, zdobył się w najkrytyczniejszych chwilach, w sierpniu 1922 r., gdy wszelkie subsydja były już na wyczerpaniu, na czyn wybitnie obywatelski, przeprowadzając zaciągnięcie pożyczki wewnętrznej między członkami Wydziału na wydawanie *Czasopisma*. Tym heroicznym czynem udowodnił ówczesny Wydział Główny swoje gorące zainteresowanie losami *Czasopisma* i okazał silną wolę do utrzymania organu Towarzystwa za wszelką cenę przy życiu.

Gorące odezwy do członków, stukania do wszelkich władz o subwencje, ustawiczne podno-

szenie miesięcznych wkładek, wpłacanych na skutek odezw dość ochotnie i bez szemrania, uratowały byt *Czasopismu*. Poniechano myśli przemianowania wydawnictwa na spółkę, oraz zespolenia kilku czasopism w jeden organ, albowiem wyłoniła się możliwość uznania *Czasopisma* za organ urzędowy Min. Rob. Publ. Ze względów oszczędnościowych skreśliło Ministerstwo Skarbu w r. 1922, kredyt na wydawanie „*Robót Publicznych*“, organu Min. Rob. Publ., przez co Ministerstwo zostało pozbawione organu urzędowego. Wtedy z inicjatywy kol. inż. Mieczysława Rybczyńskiego, podsekretarza Stanu Min. Rob. Publ., rozpoczęto pertraktacje o oddanie *Czasopisma Technicznego* na użytek Min. Rob. Publ. z tego powodu, że *Czasopismo* zawsze dużo uwagi poświęcało robotom publicznym, z zakresu pozostającego pod opieką Min. Rob. Publ., jak sprawom drogowym, wodnym, organizacji władz technicznych i t. d. Dzięki przychylności ówczesnego Ministra Rob. Publ., prof. Dr. inż. Jana Łopuszańskiego, podsekretarza Stanu inż. Mieczysława Rybczyńskiego, dyrektora departamentu inż. Adama Rożańskiego i naczelnika Wydziału inż. Zdzisława Warchałowskiego, zawarto z Min. Rob. Publ. umowę, mocą której od 1 stycznia 1923 r. *Czasopismo* zostało uznane za jego organ oficjalny.

Od roku 1923 wydawanie *Czasopisma* odbywało się normalnie; wprawdzie warunki finansowe nie zezwalają na takie rozwinięcie *Czasopisma*, jakby tego sobie życzył Komitet redakcyjny, albowiem wzrastające piśmiennictwo techniczne zagraniczne nakłada na nas wielkie obowiązki. Nie możemy pozostać w tyle i musimy pod każdym względem dorównać wydawnictwom zagranicznym, a przez to wpoić w swych członków i czytelników to przekonanie, że prenumerata polskiego czasopisma nie jest czynem filantropijnym, lecz daje mu realne korzyści. Na rozwój *Czasopisma* wpływają wyłącznie te dwa, odgrywające wybitną rolę w historii 25-lecia, czynniki, a mianowicie: współpraca członków i pomyślny stan finansowy. Oba warunki zależne są wyłącznie od dobrej woli członków P. T. P. Współpraca przez nadsyłanie artykułów, opisów projektowanych i wykonanych budowli, oraz spostrzeżeń dokonanych podczas budowy, zapewni *Czasopismu* obfitą i ciekawą treść pod względem naukowym. Historia ostatnich 25 lat poucza, że uzyskiwane subwencje nie dawały silnej podstawy *Czasopismu*, lecz tylko pomagały do przetrwania bardzo krytycznych chwil. Na subwencjach losów *Czasopisma* opierać nie można. Tylko ofiarna i chętna pomoc członków, przez uiszczanie rychłe miesięcznych wkładek i oszczędna gospodarka, zapewnia *Czasopismu* pewny byt i umożliwia spełnienie zadań i dostosowanie do wzmagających się potrzeb i postępu techniki.

Mając na względzie ważność zaznaczenia na forum międzynarodowym żywotności naszego świata technicznego, a w ślad zatem i piśmiennictwa technicznego, uchwalił Wydział Główny w r. 1926 przystąpienie *Czasopisma* do tworzącej się Sekcji polskiej Międzynarodowej Federacji Prasy Technicznej. Ideą przewodnią Wydziału Głównego, jakoteż i innych czasopism polskich, które zgłosiły przystąpienie do sekcji, była myśl, że imienia polskiego nie powinno braknąć w zrzeszeniu, obejmującym prawie wszystkie kulturalne narody świata, a każde stowarzyszenie winno dołożyć swą cegiełkę do ogólnej propagandy imienia polskiego, utrwalając tem samem znaczenie i poważanie naszej Ojczyzny na szerokim świecie. *Czasopismo Techniczne* było jednym z pierwszych, pierwszej dziesiątki zorganizowanych czasopism technicznych.

Czasopismo Techniczne, jako organ Stowarzyszenia, obejmującego członków pracujących w różnych gałęziach techniki, musiało też dostosować swój kierunek do wymagań i potrzeb czytelników. Rzecz prosta, że objawszy swym programem tyle dziedzin techniki, siłą rzeczy na pierwszy plan wysunąć musiało tę dziedzinę, której przedstawiciele jako członków posiadało Towarzystwo najwięcej! Dlatego też, z pośród różnych działów techniki, na pierwszy plan wybija się dział inżynierji lądowej i wodnej, który obejmuje około 45% wszystkich prac ogłoszonych w *Czasopiśmie* w ostatnim 25-leciu. Dział mechaniczny uwzględniony był w ilości 13%, architektoniczny 8%, górniczy 5%, mierniczy 4%, inne 25%, do których także zaliczają się artykuły o znaczeniu ogólnem, mające wartość i znaczenie dla członków bez różnicy zawodu. Prócz artykułów treści praktycznej, ogłaszano prace czysto teoretyczne, bo jakkolwiek pewna część czytelników, zajęta codzienną pracą zawodową, nie ma dość czasu by się niemi interesować, to jednak jest obowiązkiem polskich pism technicznych wobec polskiej nauki technicznej, umożliwiać ogłaszanie prac naukowych z zakresu techniki, inaczej bowiem większość ich musiałaby się zmarnować.

W rozwoju *Czasopisma* można rozróżnić kilka okresów, w których poszczególne dziedziny techniki są reprezentowane silniej lub słabiej, by w końcu prawie że zupełnie zaniknąć, w przeciwieństwie do działu inżynierji lądowej i wodnej, który stale znajdował licznych współpracowników, zasilających *Czasopismo* swemi pracami. Przewaga artykułów z działu inżynierji lądowej i wodnej nie była też wynikiem specjalnej polityki ówczesnych redaktorów i Komitetów redakcyjnych, pragnących ten dział postawić na pierwszym miejscu, w myśl postanowień IV-go Zjazdu Techników polskich w r. 1910, lecz wynikiem słabego napływu artykułów z innych dziedzin, co nieje-

dnokrotnie podnoszono w sprawozdaniach rocznych, tłumacząc zbyt wielką czasem jednostronność *Czasopisma*.

I tak w sprawozdaniu za rok 1911 czytamy:

„*Czasopismo* starało się także o artykuły z zakresu architektury, budowy maszyn i wogóle wszelkich działów techniki, mając na oku przynależność do Towarzystwa techników wszelkich zawodów. Że pewne działy wypadły bardziej ubogo niż inne, powodu należy szukać w trudności pozyskania chętnych współpracowników dla nich; dytyczy to zwłaszcza kolegów architektów, którzy wobec nadzwyczajnie silnego ruchu budowlanego tak są zaabsorbowani pracą zawodową, że na literaturę nie znajdują dość czasu. Nie udało się nam również rozwinąć działu omawiającego stosunki przemysłu krajowego; tutaj była powodem głównie wstrzeźliwość naszych przemysłowców w podawaniu wiadomości o własnych zakładach, wywołana głównie sprawami mającemi łączność z ciążącym nad przemysłem fiskalizmem“.

Dziedzina górnictwa, uwzględniona w *Czasopiśmie* w specjalnym dziale górnictwym, zajmowała w latach 1902—1905 pokątną część każdego zeszytu *Czasopisma*, obejmując prócz artykułów, także obszerny dział sprawozdawczy z literatury obcej, referowany przez prof. Syroczyńskiego Leona, Kikingera Henryka i Szefera Leopolda. Od r. 1906 dział górnictwa poczyną stopniowo maleć, a w r. 1909 zupełnie zanika część sprawozdawcza z literatury obcej. Do początku wojny światowej, prócz kilku artykułów, ukazują się jeszcze tylko co roku, tak jak i poprzednio, sprawozdania ze stanu górnictwa i hutnictwa w Galicji, referowane przez D. Przetockiego. Artykuły ukazujące się po tym okresie zajmują się przeważnie już przemysłem naftowym, jak n. p. pojawiający się w r. 1925 zeszyt naftowy, tak, że sprawy kopalnictwa węgla, soli i hutnictwa, nie są już zupełnie poruszane. Stałym współpracownikiem w okresie przedwojennym, prócz uprzednio wymienionych, jest Feliks Piestak, któremu tematu do artykułów dostarczają saliny wielickie i bocheńskie.

Drugim działem, przechodzącym podobne zmienne koleje rozkwitu i upadku, jest dziedzina architektury. Zrazu dość rozlegle traktowana, zanika prawie zupełnie w latach 1908 i 1909, by znów odżyć w r. 1910 i dojść do najwyższego rozkwitu w latach 1912 i 1913. W r. 1912 Koło Architektów we Lwowie wybrało osobny komitet redakcyjny, który oceniwszy ważność architektonicznych publikacji w *Czasopiśmie*, zakrzętał się energicznie i po porozumieniu się z redakcją, wspólnie począł wydawać co kwartał osobne zeszyty poświęcone architekturze. Wypadki wojenne wstrzymały wydawanie specjalnych zeszytów i od

tego czasu dziedzina architektury uwzględniana jest sporadycznie, z biegiem czasu coraz słabiej. W latach 1924 i 1925 dołącza się do poszczególnych zeszytów dodatki architektoniczne, a w r. 1923 wydaje osobny zeszyt architektoniczny, lecz pozatem artykułów prawie że niema. Stałym współpracownikiem, publikującym swe projekty kościołów, dworów, jest w okresie przedwojennym w latach 1902—1908 Teodor Talowski. Sporadycznie ogłaszają swe prace; Obmiński Tadeusz, Minkiewicz Witold, Kamienobrodzki Alfred, Szyszko-Bohusz Adolf, Sas-Zubrzycki Jan, Derdacki Władysław i inni; po wojnie światowej: Thullie Czesław, Minkiewicz Witold i inni.

Miernictwo reprezentowane w ciągu 25-lecia dość słabo, najsilniej występuje na łamach *Czasopisma* w latach 1923—1925. Pośród kilkunastu autorów najstarszymi i najczęściej ogłaszającymi swe prace w *Czasopiśmie* są: Kasper Weigel i Władysław Wojtan; w latach 1923—1925, Latinek Stanisław.

Przyczyną upadku piśmiennictwa powyższych działów w *Czasopiśmie* jest fakt powstania szeregu pism poświęconych tym działom, co zachęca autorów do umieszczania artykułów w tych pismach, przyczem mają większą pewność dotarcia swych prac do wiadomości kolegów tego samego zawodu, a niebędących członkami P. T. P.

Pisać o piśmiennictwie mechanicznym *Czasopisma*, to zadanie już zbyt trudne i przechodzące ramy krótkiego życiorysu *Czasopisma*. Wypadałoby wymienić kilkadziesiąt nazwisk osób, związanych ściśle z *Czasopismem*, zasilających je swymi pracami, notatkami sprawozdawczymi z literatury technicznej i recenzjami dzieł mechanicznych¹⁾. Wśród całego szeregu autorów, ilością ogłoszonych prac i stałym współpracownictwem, wybija się na pierwsze miejsce prof. Hanswald Edwin, ogłosiwszy w *Czasopiśmie* 35 rozpraw i artykułów z dziedziny organizacji przemysłu maszynowego i innych działów, następnie prof. Fiedler Tadeusz, będący najstarszym współpracownikiem *Czasopisma* z działu mechanicznego, współpracującym przez cały przebieg 25-lecia aż po dzień dzisiejszy, jakoteż Altenberg Maurycy pracujący w dziale elektrycznym. Złotym okresem rozwoju piśmiennictwa mechanicznego w *Czasopiśmie* był okres 1911—1914, za redakcji prof. Anczyca Stanisława, który od r. 1904 stale miał w swej pieczy dział sprawozdawczy z zakresu metalografii i obróbki metali. Okres wojenny sprowadził zubożenie działu mechanicznego i zanik prac z tej dziedziny. Wzmo-

¹⁾ Ciekawych czytelników odsyłam do artykułu Prof. Dr. Inż. R. Witkiewicza: „Piśmiennictwo mechaniczne *Czasopisma Technicznego*, z okazji czterdziestolecia jego istnienia“. Rocznik 41, zeszyt jubileuszowy (18).

zenie się piśmiennictwa mechanicznego następuje w r. 1924, a w r. 1926 wydano osobny zeszyt poświęcony sprawom kotłowym i cieplnym.

Jeszcze więcej trudności sprawiałby opis piśmiennictwa działu inżynierji lądowej i wodnej, gdzie ilość stałych, długoletnich, oraz dorywczych współpracowników, tworzy pokaźną liczbę, a których niestrudzonej i ofiarnej współpracy zawdzięcza *Czasopismo* przetrwanie ciężkich okresów i rozwój w czasach pomyślniejszych. Wzruszenie i szacunek najgłębszy muszą jednak wzbudzić w czytelniku, wertującym roczniki *Czasopisma*, prof. Thullie Maksymiljan i Krüger Aleksander, nazwiska których znajdują się niemal że w każdym zeszycie *Czasopisma* ubiegłego ćwierćwiecza. W dobrych i złych czasach znajdowało w Nich *Czasopismo* stałych współpracowników, a miarą pracy włożonej w *Czasopismo* jest ilość artykułów ogłoszonych przez Nich przez ubiegłe 25-lecie. Około 30 artykułów z zakresu kolei żelaznych, oraz ponad 1400 notatek sprawozdawczych z literatury technicznej kolei żelaznych i dróg, są wynikami pracy włożonej dla *Czasopisma* w ciągu 25-lecia przez Aleksandra Krügera, a kilkanaście artykułów i około 1300 sprawozdań z budowy mostów, żelazo-betonu, statyki budowli i wytrzymałości materiałów, Maksymiljana Thulliego. Żmudne, długoletnie współpracownictwo naukowe i sprawozdawcze spełnia prof. Dr. Matakiewicz Maksymiljan, referujący dział budownictwa wodnego, ogłaszający od r. 1910 ponad 400 sprawozdań i 17 prac z dziedziny budownictwa wodnego.

Dział teoretyczny, obejmujący mechanikę techniczną, statykę budowli i wytrzymałość materiałów, posiadał stałego współpracownika w osobie prof. Hubera Maksymiljana, zasilającego *Czasopismo* w swe prace przez całe ubiegłe ćwierćwiecze.

Osobny dział piśmiennictwa tworzą sprawy publiczne. Po r. 1918 nastąpił w życiu i działalności P. T. P. okres ankiet, zebrań, memorjałów, w sprawach odbudowy, programów ekonomicznych, walutowych, a przede wszystkim techniczno-orga-

nizacyjnych, będący wyrazem aktualnych zagadnień w okresie kształtowania się stosunków w Rzeczypospolitej. Dział sprawy publiczne był niejako oficjalnem miejscem Towarzystwa, wypowiadającego o licznych, a aktualnych zagadnieniach, swą opinię i poglądy i trybuną członków, poddających swe projekty pod rozagę ogółu czytelników. W miarę stabilizacji stosunków w kraju, dział ten powoli ustępował miejsca zagadnieniom czysto technicznym, by w końcu pojawiać się tylko już sporadycznie, w miarę istniejących potrzeb.

Jak to widoczne z tego pobieżnego opisu historii *Czasopisma*, ubiegły 25-letni okres obfitował w ciężkie i groźne chwile dla jego bytu. Objawem zewnętrznym stosunków panujących w poszczególnych okresach jest objętość roczników i ilość dołączonych rysunków i tablic. Najpomyślniejszym okresem były bezsprzeczne lata 1912—1913, w których *Czasopismo* nabierało rozmachu, mając bardzo pomyślne widoki rozwoju na przyszłość. Wojna, a następnie ciężkie czasy powojenne, przerwały ten pomyślny okres, by na długie lata odwlec możliwość stopniowego rozwijania i doskonalenia *Czasopisma*. Obecnie, po przejściu kryzysu, mimo że objętościowo dorównaliśmy stanowi przedwojnemu, uwzględniwszy zmianę czonek na mniejsze i zwiększenie się przez to pojemności druku, mamy wiele do odrobienia, by wejść ponownie w to stadjum nieprzerwanego rozwijania *Czasopisma*. Wierzyć należy, że okres ten niebawem nadejdzie, przy zgodnej i ofiarnej pomocy członków P. T. P.

Na zakończenie należy wspomnieć o roli jaką odgrywała Politechnika Lwowska w życiu *Czasopisma*. Redaktorowie, to prawie wyłącznie profesorowie Politechniki Lwowskiej (prócz dwóch); członkowie Komitetu redakcyjnego, w większości stale profesorowie; autorzy, przeważnie profesorowie. Przewodnictwo duchowe na wysokim poziomie, to też jeśli *Czasopismo* osiągało wyżynę odpowiednią piśmu naukowemu, to jest to zasługą przewodników.

SKŁAD REDAKCYJNY.

Rok	Redaktor	Administrator	Członkowie Komitetu redakcyjnego
1902	Świeżawski Stanisław	Grzębski Edmund	Aleksandrowicz Stanisław, Baecker Lucjan, Brzostowski Andrzej, Fiedler Tadeusz, Grzębski Edmund, Kornella Andrzej, Krzen Edmund, Soltyński August, Syroczyński Leon
1903	Świeżawski Stanisław	Kuczyński Marjan	Baecker Lucjan, Fiedler Tadeusz, Grzębski Edmund, Krzen Edmund, Kuczyński Marjan, Matakiewicz Maksymiljan, Sokolnicki Gabriel, Soltyński August, Syroczyński Leon